

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
MENŲ KATEDRA

LAURA JONUTYTĖ

Dailės studijų programos

Dizaino specializacijos studentė

MENINĖ INSTALIACIJA
„GYVAS, BET (NE)PATIRTAS JAUSMAS“
MAGISTRO BAIGIAMASIS PROJEKTAS

Darbo vadovas:

Doc. A. Toleikis

Recenzentė:

Lekt. I. Kavaliauskaitė

Šiauliai, 2016

UNIVERSITY OF ŠIAULIAI
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES, HUMANITIES AND ARTS
DEPARTMENT OF ARTS

LAURA JONUTYTĖ

Fine art studies program

Student of design specialization

INSTALLATION ART
„ALIVE, HOWEVER, (NOT) INCURRED FEELING“
MASTER THESIS

Supervisor:

Assoc. Prof. A. Toleikis

Reviewer:

Lect. I. Kavaliauskaitė

Šiauliai, 2016

SANTRAUKA

Jonutytė L. (2016). Meninė instaliacija „Gyvas, bet (ne)patirtas jausmas“. Dailės magistrantė (dizaino) magistro darbas. Magistro darbo vadovas Doc. Adas Toleikis. Magistro darbo recenzentė Lekt. Ieva Kavaliauskaitė. Šiaulių universitetas, socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas, menų katedra, darbo psl. skaičius be priedų 45 psl. (bendras skaičius 64 psl.)

Pagrindinis magistro darbo tikslas išanalizuoti pasirinktą temą meniniais ir filosofiniais aspektais bei sukurti meninę instaliaciją, vaizduojančią kūdikio vystymosi stadijas nuo ląstelės iki neišsivysčiusio vaisiaus. Siekiama parodyti, kad visame pasaulyje gimsta neišnešioti vaikai dėl įvairių ligų, visuomenės poveikio ir motinos gyvenimo būdo.

Kūrybinio darbo rezultatas – meninė šviesos, garso bei grafikos darbų instaliacija „Gyvas, bet (ne)patirtas jausmas“, kuriuo siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į žūstančią gyvybę.

Teorinėje dalyje nagrinėjamas gyvybės bei mirties suvokimas, parodoma jų svarba lietuvių ir pasaulio menininkų kūrinuose. Taip pat nagrinėjama lietuvių bei užsienio menininkų kūryba. Joje ieškoma įdomių, netradicinių meno darbų, kurie įkūnija gyvybę ir mirtį. Georg V. F. Hegel filosofijoje nagrinėjamos žmogaus dvasios raidos pakopos.

Praktinėje dalyje pateikiami grafiniai eskizai, vaizduojantys gyvybės vystymąsi ir mirtį. Jų vaizduose persipina ląstelių elementai, linijos, embriono figūros, moters siluetas, taškai, dėmės. Grafiniai vaizdai perpiešiami ant audinio naudojant šviečiančius baltos spalvos dažus. Visas grafinis darbas išsiryškina ultravioletinių lempų pagalba. Siekiant sustiprinti tikrumo įspūdį instaliacijai naudojamas muzikinis fonas.

Raktiniai žodžiai: gyvybė, mirtis, embrionas, vaisius, moters motyvas.

SUMMARY

Jonutyte L. (2016). Installation „Alive, However, (Not) Incurred Feeling“. Master's student of Fine art (design) Master thesis. Supervisor Assoc. Prof. Adas Toleikis. Reviewer Lect. Ieva Kavaliauskaitė. University of Siauliai, faculty of Social Sciences, Humanities and Arts, department of Arts, pages of work without appendix 45 p. (Total: 64 p.).

The main aim of Master thesis is to completely analyse chosen theme with aspects of arts and philosophy and to create installation art, which shows stages of baby growth, from cell to undeveloped foetus. It wants to show that preterm infants are born in whole world because of various diseases, impact of society, mother's lifestyle and childbirth.

The result of creative work is installation art „Alive, However, (Not) Incurred Feeling“ which constitutes from graphic works, light and sound elements. The main aim of this installation is to pay community attention to dying life.

Life and death perception is investigated in theoretical chapter in which is written about various works of many artist from Lithuania and other countries which importance is life and death questions. The data are collected from methods of obstetrician-gynaecologist association and union of Lithuania because of more accurate information. Research reveals the main factors which cause unborn children death. Also are analysed Lithuanian and foreign countries art. Interests are entertaining untraditional art works which embody life or death. Georg Wilhelm Friedrich Hegel philosophy analyse evolution stages of human soul.

In practical chapter is presented graphic sketches which show development of life and death. In images from sketches overlap cell elements, lines, structures of embryo, women silhouette, dots and spots. Graphic pictures are repainted on textile using shining white dye. With help of ultraviolet light all graphic works are highlight. Musical background is used to installation to strengthen impression of reality.

Key words: life, death, embryo, foetus, women motif.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. GYVYBĖS ANALIZAVIMAS VISUOMENINIAME KONTEKSTE	11
1. 1. Žmogaus gyvybė gydytojų filosofijoje.....	11
1. 2. Dvasia kaip žmogaus suvokimas Georg Hegel filosofijoje	13
2. GYVYBĖS, LIGOS, MIRTIES SUTINKAMUMAS IR VAIZDAVIMAS MENO KŪRINIUOSE, PARODOSE AR PROJEKTUOSE.....	15
2. 1. Mirties ir gyvybės vaizdavimas lietuvių meninėje kūryboje	15
2. 1. 2. Lemtingas moters grožis įamžintas Mariaus Liugailos grafikoje	18
2. 1. 3. Amžino gyvybės atsinaujinimo tema – Stasio Krasausko grafikoje	20
2.2. Gyvybės ir mirties vaizdavimas užsienio autorių kūryboje	22
2.2.1. Įtaigūs, idėją maskuojantys Damien Hirst kūriniai.....	22
2. 2. 2. Laukimo trapumas Red Méthot fotografijose.....	27
2.2.3. Juodas gyvybės pasaulis Natalie Chau kūrinuose.	29
3. MENINĖ INSTALIACIJA „GYVAS, BET (NE)PATIRTAS JAUSMAS“	33
3.1. Metodinis tyrimas	33
3.2. Kūrybiniai ieškojimai, idėjos formavimas.....	34
3.2.1. Kūrybinio darbo idėjos ieškojimas	34
3.2.2. Eskizų kūrimas.....	35
3. 5. Darbo analizė	39
IŠVADOS.....	41
BIBLIOGRAFIJA.....	43
INTERNETINIAI ŠALTINIAI.....	44
PRIEDAI	47

IVADAS

Problemos aktualumas. Instaliacijos pagrindu perteikiami grafiniai žmogaus gyvybės vystymosi etapai, kurie sudaro plastiškai ir konceptualiai vientisą derinį (ląstelė, embrionas, vaisius).

Meniniam vaizdui perteikti darbe naudojama grafikos technika, specialūs dažai, šviesos prietaisai bei muzikinis garsinis instaliacijos fonas. Gyvybės vystymosi etapų, minimalaus kolorito, kūno formavimosi fragmentų ir kitų detalių visuma darbe virsta tam tikra vizualia kalba, kuri skatina visuomenę atkreipti dėmesį į žmogaus gyvybės egzistenciją.

Nagrinėjama problematika. Kiekvienai moteriai tapimas motina yra svarbus biologinis reiškinys. Visas moters organizmas yra sutvertas naujos gyvybės vystymuisi. Žvelgiant iš fiziologinių, psichologinių, egzistencinių žmogaus poreikių, esant tinkamoms aplinkybėms, gyvybės suteikimo galimybę būtina analizuoti. Vaiko ir motinos ryšys – nenutrūkstantis nuo gyvenimo pradžios iki pabaigos. Tai naujų, nepatirtų jausmų pradžia, tai tikrovė su kuria susiduriame, bet ji tarsi neapčiuopiama. Užsimezgusi gyvybė – žmogaus keitimosi, brendimo, tobulėjimo procesas, kuris įgauna vis kitą pavidalą. „Žmogaus nelygstama vertės samprata negali būti atsiejama nuo žmogaus gyvybės vertės, kuri yra fundamentalus ir pirminis gėris, sudarantis pagrindą visoms kitoms žmogaus vertybėms atsirasti. Žmogaus gyvybės vertė atitinka visas filosofines verčių teorijos sąlygas: ji vertinga instrumentine prasme, nes per ją įgyjamas gyvenimas, turi asmeninę vertę ir, svarbiausia, vidinę vertę, kurią ji turi ne pati savaime, bet dėl kilmės iš kito, t. y. gyvybė vertinga savaime, nes ji yra kūrybinis įnašas“.¹

Gyvybė greitai užgęsta jei organizmas nesivysto. Tuomet atsiranda tuštuma pasaulyje ir motinos širdyje. Priverstinai nutrauktas vaiko ir motinos ryšys sąlygoja motinos vidinio pasaulio praradimą. Mirtis atneša skausmą, liūdesį, neviltį bei tamsą ir amžinai pažeidžia motinos sielą. Tačiau mirtis yra neišvengiama. „Juk tą patį akimirksnį, kai kas nors įžengia į šį mirtingą gyvenimą, ima artintis mirtis. Būtent kintamumas, kuriam paklūsta kiekvienas kol gyvena – jei tai apskritai galima pavadinti gyvenimu – veda mus mirties link. Nėra nė vieno, kuris po metų nebūtų arčiau mirties negu prieš metus, rytoj arčiau negu šiandien, šiandien arčiau negu vakar...“²

Darbe bus atliekamas trumpas menotyros bei filosofijos pagrindu paremtas tyrimas, kuriame yra nagrinėjama gyvybės ir mirties samprata. Taip pat yra parengiama metodinė lentelė

¹Žmogaus gyvybės pradžia. [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://bioetika.lt/zmogaus-gyvybes-pradzia/>

²Markas Aurelijus Augustinas, *Ką žmogui reiškia mirtis* [žiūrėta 2016-11-13]. Prieiga per internetą: <http://mokslai.lt/referatai/lietuviu-kalba/ka-zomogui-reiskia-mirtis.html>

apie vienvaisio nėštumo vaisiaus žūties priežastis remiantis ginekologų akušerių federacijos rekomendacijomis.

Problemos iširtumas. Nors per pastaruosius 10 metų kūdikių mirtingumas Lietuvoje sumažėjo daugiau kaip du kartus ir yra mažesnis nei visos Europos vidurkis, tačiau šis rodiklis vis dar aukštesnis už labiausiai išsivysčiusių Europos Sąjungos (ES) šalių vidurkį.

Visuomenės sveikatos ugdymo centro pranešimu, Lietuvos sveikatos informacijos centro ir Naujagimių registro duomenimis, Lietuvoje per metus miršta maždaug 135 naujagimiai, gimsta 187 negyvi kūdikiai. Maždaug 1637 kūdikiai gimsta neišnešioti.

Lietuvoje daugiau nei 70 proc. vaikų iki 5 metų mirtingumo priežastis sudaro: 33 proc. įgimtos anomalijos (širdies, nervų sistemos formavimosi ydos ir kt.), 24 proc. Perinatalinio periodo ligos, 18 proc. išorinės priežastys. Dar 7 proc. mirčių sudaro pneumonija ir kitos kvėpavimo sistemos ligos, 4 proc. infekcijos, 3 proc. nervų sistemos ligos, 11 proc. kitos ligos (piktybiniai navikai, mitybos ir medžiagų apykaitos sutrikimai, kraujotakos sistemos ligos ir kt.).

Lietuvoje 64 proc. gimdyvių mirčių lemia šios pagrindinės priežastys: embolija, trombozė (13 proc.), preeklampsija, eklampsija (12 proc.), sepsis (9 proc.), kraujavimas (8,5 proc.), baktereminis šokas (5 proc.), nesaugiai atliekamas abortas (5 proc.), kitos (8 proc.) su nėštumu susijusios priežastys (negimdinis nėštumas, pogimdyminis šokas ir kt.) bei priežastys, nesusijusios su nėštumu (36 proc.).

Per pastaruosius 30 metų Vakarų Europoje ir kitose aukšto ekonominio lygio šalyse nėščiųjų ir gimdyvių mirtis – retas įvykis.³

Tyrimo objektas. Gyvybės bei mirties (ligos) vaizdavimas menotyrininkų grafikoje, skulptūrose, instaliacijose.

Teorinėje dalyje atskleista jog gyvybės ir mirties tematika yra labai aktuali ne tik užsienių menininkų kūrybai, bet ir lietuvių, kuri įtraukia į beribį vaizduotės pasaulį. Gyvybė ir mirtis vaizduojama netiesiogiai tarsi norint kažką perpasakoti tarsi iš tamsos pereiti į gėrį. Vaizduojamas moters motyvas kaip gyvybės ir visatos kūrėjos, kitaip moteriškumas tarsi Dievybė.

Praktinę dalį sudaro metodinis tyrimas apie vaisiaus žūties priežastis, kūrybiniai ieškojimai, idėjos formavimas, kūrybinio darbo technologinis procesas, darbo priemonės, eiga, darbo koncepcija, darbo analizė.

Darbo objektas – meninė instaliacija „Gyvas, bet (ne)patirtas jausmas“.

Praktinės dalies problematika. Vykstant įvairiems gamtos reiškiniams, didėjant nevaisingumui dėl pačių žmonių dėmesio stokos į sveikatą, taip pat dėl įvairiausių ligų kyla

³ Lietuvoje kūdikių miršta mažiau nei visoje Europoje [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/sveikata/sveikatos-naujienos/lietuvoje-kudikiu-mirsta-maziau-nei-visoje-europoje.d?id=6405973>

grėsmė vaikų neišsivystymui arba mirštamumui dar nėštumo laikotarpiu. „Lietuvoje vaisiaus žūtimi laikomas vaisiaus žuvinimas gimdoje po 22 nėštumo savaičių.

Šiuolaikiniuose pasauliniuose meno kūrinuose daugelis temų susiję su žmogumi bei jį supančia aplinka, dažnai iškeliamos aktualios ligų priežastys, žmogaus gyvybės vystymosi problemos, kuriami įvairūs projektai. Vaizduojami abstraktūs ar realistiniai daiktų vaizdai, instaliacijų, tapybos, grafikos ar kiti meniniai vaizdiniai susiję su gyvybe. Gyvybės tema mane labai domina todėl, kad tai ne tik svarbus biologinis reiškinys, bet ir organizmo būseną tarp gimimo ir mirties yra aktuali visai žmonijai. Tai paskatino sukurti meninę instaliaciją „Gyvas, bet (ne)patirtas jausmas“.

Magistro meninėje instaliacijoje „Gyvas, bet (ne)patirtas jausmas“, kurią sudaro trijų dalių grafiniai darbai vaizduojami abstraktūs kūno ląstelių, bei hiperbolizuoti vaiko vystymosi grafiniai elementai. Šiuo darbu siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į sveikos, pilnai išsivysčiusios gyvybės svarbą mūsų pasaulyje.

Darbo tikslas: išanalizuoti pasirinktą temą meniniais ir filosofiniais aspektais bei sukurti meninę instaliaciją, vaizduojančią kūdikio vystymosi stadijas nuo ląstelės iki neišsivysčiusio vaisiaus. Norima parodyti, kad visame pasaulyje gimsta neišnešioti vaikai dėl įvairių ligų, visuomenės poveikio ir motinos gyvenimo būdo.

Darbo uždaviniai:

- išnagrinėti menininkų kūrinius vaizduojančius gyvybę ir mirtį;
- išanalizuoti gyvybės ir mirties supratimą šiuolaikiniame pasaulyje;
- parengti metodinę lentelę apie vaisiaus žūtis priežastis;
- sukurti eskizus, kurie padėtų perteikti nagrinėjamą temą;
- sukurti meninę instaliaciją, kuri grafikos priemonėmis atspindėtų kūdikio vystymąsi bei mirties užuomazgas jau nėščiosios gimdoje.

Darbo terminologija. Kuriant pasirinktos temos grafinę instaliaciją būtina gilintis į žmogaus, kaip neatsiejamo nuo šio pasaulio elemento, gyvybės bei mirties ar neišsivystymo sąlygas ir veiksnius, kurie skaudžiai paveikia kiekvieną netektį išgyvenusią šeimą. Todėl kuriant instaliaciją ir formuluojant darbo koncepciją, buvo remiamasi medicininėmis, filosofinėmis ir šiuolaikinio meno sąvokomis bei terminais.

Anomalija – netaisyklingumas, nukrypimas nuo normos, nuo dėsningumo: magnetinė anomalija.⁴

Perinatalinis periodas – [peri... + lot. natalis – gimimo], susijęs su gimimu arba su periodu, trunkančiu 10 dienų po gimimo, pvz., vaisiaus mirtis.⁵

⁴ Anomalija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/A/anomalija>

Embrionas – biol. gemalas. Žmogaus gemalas – tai raidos stadija per pirmąsias 8 savaites po apvaisinimo.⁶

Pneumonija – med. plaučių uždegimas.⁷

Embolija – kraujagyslių užkimšimas įvairiomis kraujyje cirkuliuojančiomis dalelėmis – embolais. Tai gali būti riebalų lašeliai, oro burbulėliai, navikinės ląstelės, svetimkūniai, taip pat atitrūkęs nuo kraujagyslės sienelės trombas. Embolai į kraujagyslę patenka įvairių sužalojimų, traumų metu.⁸

Trombozė – yra kraujagyslės (venos arba arterijos) užsikimšimas jos spindyje susiformuojančiu kraujo krešuliu. Trombozė gali pasireikšti visose kraujagyslėse: ir tose, kuriomis deguonies prisotintas kraujas tiekiamas kūno organams, ir tose, kuriomis kraujas grįžta atgal. Dažniausiai kraujo krešuliai susidaro venose, arterijose arba širdyje.⁹

Eklampsija – specifinė nėštumo liga, pasireiškianti generalizuotą traukulių atsiradimu nėštumo metu vėliau nei 20 sav, gimdymo metu, ar 7 dienos po gimdymo. Traukulių priežastimi nėra epilepsija ar kita traukulinė patologija.¹⁰

Preeklampsija – tai būklė iki eklampsijos, kuriai būdingas aukštas arterinis kraujospūdis, pabrinkimai ir baltymas šlapime (proteinurija).¹¹

Sepsis – tai diagnozuotos infekcijos sukeltas viso organizmo sisteminis uždegiminis atsakas. Sepsis pasireiškia, kai ši reakcija išplinta ir apima net nepažeistus, toliau nuo pirminio infekcijos.¹²

Šokas – tai sunkus patologinis procesas, kai gyvybei svarbių organų funkcija išsenka tiek, kad žmogui gresia mirtis.¹³

Šifonas – labai minkštas, lengvas, permatomas, paprastai drobinio pynimo audeklas.¹⁴

Darbo metodai:

- teoriniai – meninių, filosofinių, medicininių šaltinių analizė;
- kūrybiniai – kūrybiniai ieškojimai, eskizavimas;
- praktiniai – kūrybinio darbo įgyvendinimas.

⁵ Perinatalinis periodas [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Perinatalinis&wid=15031>

⁶ Embrionas [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <https://lt.wikipedia.org/wiki/Gemalas>

⁷ Pneumonija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/P/pneumonija>

⁸ Embolija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <https://lt.wikipedia.org/wiki/Embolija>

⁹ Trombozė [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.tromboze.lt/pazinkite-tromboze/kas-yra-tromboze/>

¹⁰ Eklampsija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.pasveik.lt/lt/ligos-ir-sindromai/eklampsija/35454/>

¹¹ Preeklampsija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą:

http://ligos.sveikas.lt/lt/ligos/moteru_ligos/preeklampsija_ir_eklampsija

¹² Ten pat.

¹³ Ten pat.

¹⁴ Šifonas [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <https://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ifonas>

Darbo šaltiniai: meninė literatūra, menotyriniai straipsniai, dailės kūrinių reprodukcijos, leidiniai, medicininė literatūra.

Darbo hipotezė – gyvybės ir mirties santykis ypatingai užaštrintas vaisiui besivystant. Šis balansavimas sukelia daug emocijų, psichosocialinių problemų į kurias noriu atkreipti visuomenės dėmesį meninėmis priemonėmis.

Kūrybinės dalies analizė:

- šaltinių analizė ir idėjos pavyzdžių paieška;
- eskizų kūrimas;
- technikos pritaikymas;
- ultravioletinės šviesos, garso efektų naudojimas ir kompozicinių balto, pilko, juodo šifono audinių, kaip raiškos priemonės, naudojimas perteikiant idėją;
- idėjos vizualizacija, pasitelkiant linijas, taškus, dėmes bei formą.

Darbo struktūra: santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, trys skyriai, išvados, bibliografija, priedai, iliustracijos.

Darbo apimtis – 64 puslapiai, rašant darbą panaudotos 6 knygos, 41 internetinis šaltinis ir 25 iliustracijos. Sudaryta metodinė lentelė apie naujagimių neišsivystymo priežastis.

1.GYVYBĖS ANALIZAVIMAS VISUOMENINIAME KONTEKSTE

„Žmogaus nelygstama vertė samprata negali būti atsiejama nuo žmogaus gyvybės vertės, kuri yra fundamentalus ir pirminis gėris, sudarantis pagrindą visoms kitoms žmogaus vertybėms atsirasti. Žmogaus gyvybės vertė atitinka visas filosofines vertybių teorijos sąlygas: ji vertinga instrumentine prasme, nes per ją įgyjamas gyvenimas, turi asmeninę vertę ir, svarbiausia, vidinę vertę, kurią ji turi ne pati savaime, bet dėl kilmės iš kito, t. y. gyvybė vertinga savaime, nes ji yra kūrybinis įnašas. Šiuo požiūriu grindžiamas pagarbos žmogaus gyvybei principas.“¹⁵

Pasaulyje ir Lietuvoje gausėja pradėtos žmogaus gyvybės teisių gynėjų – ne tik gydytojų, bet ir visuomenės narių. Dauguma moterų ir vyrų supranta aborto žalą. Valstybė, kuri abejinga negimusiai gyvybei neturi ateities, nes abortu negalima išspręsti vaikų meilės stokos problemos, o tik ją pagilinti. Visuomenės atsigręžimas į gyvybės svarbą turi įvairias formas: yra kuriami gyvybės langeliai, steigiamos įvairios organizacijos („Išgelbėk naujo žmogaus gyvybę padėdamas nėščiajai“ ir kt.), kuriamos akcijos („Renkuosi gyvybę“) ir t. t.¹⁶

Filosofijoje žmogaus gyvybės suvokimas susilaukia vis didesnio dėmesio. Žmogaus teisių ir laisvių samprata susiformavo filosofijoje kaip integralumas, laisvė ir lygybė bei pagarba žmogui.

1.1. Žmogaus gyvybė gydytojų filosofijoje

„Kada prasideda žmogaus gyvenimas? Štai nuo šios sampratos ir reikia pradėti aiškintis visiems, sprendžiantiems pradėto žmogaus likimą ir jo teises. Šiuolaikiniai mokslo pasiekimai jau pakankamai įrodė, kad pradėtas žmogus yra zigotoje, susijungus lytinėms tėvo ir motinos ląstelėms. Zigota jau yra gyva nauja pradėta gyvybė pradinėje žmogaus vystymosi stadijoje. Praėjusi tolesnį vystymąsi iki gimimo, užgimus žmogaus būtybė toliau vystosi kol subręsta ir, pagaliau, egzistuoja kaip sąmoningas žmogus iki natūralios mirties. Ir to paneigti niekas negali: tas, kas bus žmogus, nors ir vienoje ląstelėje, yra jau žmogus ir nauja pradėta gyvybė lygi visoms žmogaus gyvybės šioje žemėje vystymosi stadijoms – negimusiam, gimusiam kūdikiui, vaikui, jaunuoliui, subrendusiam ir senam žmogui. Todėl visose savo vystymosi stadijose žmogaus vertė tolygi, gerbtinas jos orumas ir neliečiamumas.

Pradėtos gyvybės teisė gimti ir gyventi yra tokia pati kaip kūdikio, vaiko, suaugusiojo ar senelio, įgaliaus ar neįgaliaus, silpno, bejėgio. Mūsų – gydytojų, ginančių pradėtą gyvybę nuo

¹⁵Žmogaus gyvybės pradžia.[žiūrėta 2016-03-17]. Prieiga per internetą:<http://bioetika.lt/zmogaus-gyvybes-pradzia/>

¹⁶Pasisakome už motinų, tėvų ir pradėtų vaikų teises planuojant šeimą [žiūrėta 2016-03-17]. Prieiga per internetą:http://www.gyvybe.lt/_old/naujienos/nauj_2.html

pradėjimo iki natūralios mirties nėra strategija, besiremianti skambia „retorika“ ir nepažeidžia žmogaus teisių. Teiginys, kad „embrionas nėra savarankiška būtybė, jis – moters kūno dalis“ yra absurdiškas. Išeitų, kad iki pat gimimo kūdikis motinos iščiose yra jos kūno dalis ir motina su „ta dalimi“ gali elgtis kaip tinkama, pagal savo norą. Embriono teisės jau svarstomos pažangių valstybių parlamentuose, ruošiamas projektas ir Lietuvoje. Sveikas protas ir žmogaus išmintis anksčiau ar vėliau nugalės, nes abortas yra blogis ir tuo negalima abejoti.“¹⁷

Moterys ir vyrai turi teisę planuoti naujos gyvybės pradėjimą, tačiau pradėtos gyvybės tėvai neturi teisės sunaikinti, nes pradėtas žmogus yra besivystanti savarankiška žmogaus būtybė. Taigi žmonijos istorija ir jos kultūra remiasi tik pagarba didžiausiai vertybei – žmogaus gyvybei.

APIBENDRINIMAS:

- žmogaus gyvenimo prasidėjimas;
- objektų apibrėžimas gydytojų federacijos filosofijoje;
- atskiras dėmesys skiriamas gyvybės pradėjimo teisėms;
- susijungus dviem ląstelėms gyvybė nėra tik nereikšmingas, „negyvas“ reiškinys. Žmogaus gyvybės išsaugojimas – tai kartų pratęsimas ir pasaulio kūrimas.

¹⁷Pasisakome už motinų, tėvų ir pradėtų vaikų teises planuojant šeimą [žiūrėta 2016-03-17]. Prieiga per internetą: http://www.gyvybe.lt/_old/naujienos/nauj_2.html

1.2. Dvasia kaip žmogaus suvokimas Georg Hegel filosofijoje

Georg Vilhelm Frydrich Hegel – vokiečių filosofas, vienas iš idealizmo kūrėjų kartu su Imanueliu Kantu įtakingiausių švietimo amžiaus filosofų.

„Hėgelis neigia romantines laisvės teorijas, siejančias laisvę su jausmu ir entuziazmu. Jis atsiremia į Kanto išskirtą dvasios ir gamtos takoskyrą ir jo valios laisvės autonomiją. Hegelis, kaip ir Kantas, mano, kad valia yra tikrai laisva valia tik kaip maštantis intelektas.

Hėgelio manymu, visa, kas egzistuoja, yra save suprantanti pasaulinė dvasia (Weltgeist), arba pasaulinis protas. Dvasia pereina tam tikras raidos pakopas: subjektyviają, objektyviają (šeima, pilietinė visuomenė, valstybė) ir absoliutinę (religija, menas, filosofija). Dvasia esanti atskirta nuo savęs. Tam, kad visiškai save realizuotų, ji turinti į save sugrįžti. Žmogus tėra šio veiksmo įrankis. Dvasia galinti save suprasti tik per žmogaus savimonę.”¹⁸

„Objektyvioji dvasia yra viena iš dvasios raidos (savęs pažinimo) pakopų. Tai dorovinė sąmonė, kuri pasireiškia per šeimą, pilietinę visuomenę ir valstybę. Tačiau dorovė esanti tik trečioji teisės idėjos įsisąmoninimo pakopa. Teisinė sąmonė laisvės idėją suvokia visų pirma abstrakčiai; ši idėja virsta moralumu, kai subjektas įgyja laisvę, vadovaudamasis savo motyvais, pats save apibrėžti. Galiausiai dorovėje – trečiojoje teisės idėjos raidos pakopoje laisvės sąvoka tampa realiu pasauliu ir savimonės prigimtimi.”¹⁹

Abstrakčios teisės principą Hegelis nusako taip: būk asmuo ir gerbk kitus kaip asmenis.

„Anot Hėgelio, jo knygoje „Dvasios fenomenologija“ ir buvo sumanyta kaip „aptariamoji mokslo forma“ – „visiems vienodai nutiestas kelias“ – siekiant įveikti minėtą prieštaravimą. Ji turi būti teorijos „kopėčiomis“, padedančiomis „apsvarstymo pagalba pasiekti protingą pažinimą“. Tačiau „Fenomenologija“ yra žmogaus kaip giminės „sąmoningos patirties mokslas“. Tuo tarpu individualaus „išėjimo iš atskiro subjektyvumo“ patirtis tebelieka taip pat priklausoma nuo atsitiktinių antropologijos apibrėžimų: gimimo su marškinėliais, šeimos aplinkos, asmeninio gyvenimo sąlygų.”²⁰

APIBENDRINIMAS:

- universalių filosofijos motyvų išreiškimas jos turinio ir tapsmo požiūriu;
- dvasios traktavimas kaip maštančio žmogaus savimonė;
- dvasios raida (savęs pažinimas) – tai dorovinė sąmonė, kuri pasireiškia per šeimą, pilietinę visuomenę ir valstybę;

¹⁸Georg Hegel [žiūrėta 2016-11-22]. Prieiga per internetą: <http://www.filosofija.info/ar-zinai/georgas-hegelis/>

¹⁹Hegel F. W. G. Dvasios fenomenologija. Vilnius: Alk pradai, 1997.

²⁰Hėgelio dvasios fenomenologijos akademinis aspektas [žiūrėta 2016-11-22]. Prieiga per internetą: <http://www.spauda.lt/plato/hegel-acad.htm>

- kiekvieno subjekto patirtis priklausoma nuo atsitiktinių reiškinių.

IŠVADOS:

- žmogus – tai įrankis gebantis save valdyti;
- filosofijoje žmogaus dorovinė ir teisinė savimonė susilaukia vis didesnio dėmesio;
- kelio tiesimas į teisingą dvasios pažinimą;
- išmetimas iš gyvenimo kaip subjekto, duoda laisvę būti teisėju sau.

2. GYVYBĖS, LIGOS, MIRTIES SUTINKAMUMAS IR VAIZDAVIMAS MENO KŪRINIUOSE, PARODOSE AR PROJEKTUOSE

Išanalizavus gyvybės ir mirties sąvokas filosofiniame bei meniniame kontekste, galima teigti, kad yra labai aktuali ir diskutuotina tema tarp sveikatos tyrėjų, filosofų, bet ir ne ką mažiau tarp meno sričių atstovų. Toliau siekiama gilintis į šias visuomenei aktualias problemas analizuojant vaizduojamosios dailės kūrinius. Šių reiškinių ieškoma lietuvių bei užsienio menininkų darbuose. Siekiant praplėsti ir praturtinti informaciją, jos ieškoma įvairiuose leidiniuose, straipsniuose, knygose bei internetiniuose puslapiuose.

2.1. Mirties ir gyvybės vaizdavimas lietuvių meninėje kūryboje

„Mirtis yra moteris, o moteris nemėgsta, kai ji ignoruojama, iš jos tyčiojamasi arba jai atsukama nugarą. Ji dirba savo darbą ir ne mūsų valioje jai sukliudyti, tačiau mūsų valioje nuo jos nebėgti, o priimti į savo gyvenimą, kaip priimame saulę, vėją, dainas ir juoką.“, teigė Algirdas Brukštus.²¹ Šiandieniniame pasaulyje menininkui norint išsiskirti iš visuomenės reikia parodyti kažką naujo ir netradiciško. Pasaulio technologijos tobulėja, bet sukurti ką nors įdomaus ir netikėto yra sudėtinga, tačiau kartais užtenka tik idėjos, kuri kalba pati už save.

Analizuojant pasirinktos temos aktualumą, buvo ieškoma savitą stilių turinčių menininkų. Pagal pasirinktą idėją lietuvių menininkų darbuose išskiriama keletas darbų, kurių temos ir potekstės atskleidžia tam tikrą mirties ir gyvybės suvokimą.

2.1.1. Kūrybiniai ieškojimai Stanislovo Kuzmos kūryboje

Lietuvoje turime puikių skulptorių, kurių kūryba tikriausiai įkvėpė ne vieną.

„Vienas iš jų – skulptorius Stanislovas Kuzma. Skulptoriaus Stanislovo Kuzmos ne tik kūryba, bet ir gyvenimas – išskirtinis. Atrodo, kad jį, ne vienus metus balansuojanti ties būties ir nebūties riba, lydi ištikimas angelas sargas, griežtai prisakantis ligotai jo širdžiai plakti.“²²

Jis kūrė iš akmens, medžio, metalo, dažnai derino kelias medžiagas, naudojo polichromiją. Sukūrė dekoratyvinių skulptūrų, mažųjų formų skulptūrų („Šeima“ 1976 m., „Pasilenkusi moteris“ 1979 m., „Žemė“ 1983 m., „Debesis“ 1987 m.), skulptūrinių portretų (prof. Vytautas Sirvydis, 1980 m.), antkapinių paminklų, memorialų, medalių. Kūriniams būdinga stilizuotos

²¹Mirties reabilitavimas [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.satnai.lt/2015/10/30/mirties-reabilitavimas/>

²²Trys skulptoriaus S. Kuzmos mūzos: skulptūra, žmona ir medicina [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.lietsajudis.lt/index.php/naujienos/37-naujienos/1801-trys-skulptoriaus-skuzmos-mzos-skulptura-mona-ir-medicina>

subtilios formos, ekspresyvūs, ištęstų proporcijų siluetai, glotnūs, preciziškai apdoroti paviršiai.²³

„Jam rūpėjo pakeisti patį laiko pojūtį, įveikti laiko ribas, paverčiant jį talpiu, struktūruotu, tvarkingu kūrybos lauku. Kita vertus, akivaizdu, kokia svarbi jam idėjų materializacija. Jis daug kalba apie formą, jos paieškas, įtakas, asmeninius potyrius, kūrybos impulsus. Šiuo požiūriu Kuzma – grynas modernistas...“²⁴

„Skulptoriaus kūriniam būdingą gyvybingą rūstų, dažnai gedulingą, minorinį „skarotos“ figūros tipą, išsikristalizavusį, jaučiant stiprų gotikos, lietuvių liaudies meno poveikį, pasirodo, lėmė ir asmeninė patirtis – motinos ilgesys, atsidūrus toli nuo gimtųjų namų. Skara tapo prieglobsčio, laukimo simboliu, moters likimo metafora.“

Menininko darbuose neišaukštinamas nei vienas vaizduojamas objektas. Siekiama tarp jų išlaikyti balansą. Objektai yra detalizuojami, tuo pačiu kiekvienam iš jų sukuriamas individualumas. Šiuo atveju erdvė objektams skiriama didelė ir ypač buvo svarbu susidoroti su sudėtingomis architektūrinių pastatų formomis. Skulptūrose vyrauja panašumas formų, atspalvių, lenkimo linijų. Menininkas, kurdamas savo skulptūras, labai gerai jautė laiko pojūtį, paverčiant jį talpiu, struktūruotu, tvarkingu kūrybos lauku.

Talentino skulptoriaus sūnus Algirdas Kuzma tėvo sumanytą monumentą, 1989 m. išdrožtą iš medžio, įgyvendino granite ir bronzoje. Stanislovo Kuzmos šeima, leidusi šį simbolinį monumentą, skirtą gydytojams, pastatyti Santariškių klinikos kieme, tikisi, kad jis teiks dvasios stiprybės medikams, viltį ligoniams pasveikti. Prieš ketverius metus amžinybėn išėjusio Stanislovo Kuzmos skulptūra „Lozoriau, kelkis“ užbaigė jo darbų sąrašą.

Stebint Stanislovo Kuzmos darbus, semtasi iš jų idėjų, dvasios įkvėpimo kūrybai. Jo darbuose dažniausiai vaizduojama moteris kaip motina, globėja ir saugotoja ne tik namų, bet ir viso kas gyva. Autorius profesionaliai panaudoja kūrybą iki kurios tarsi savaime „užaugo“, pribrendo. Pateikiami keli šio skulptoriaus darbai“ (1, 2 pav.).

²³ Stanislovas Kuzma [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Stanislovas_Kuzma

²⁴ Gilus žvilgsnis į Stanislovo Kuzmos kūrybą [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą:

<http://www.kamane.lt/Spaudos-atgarsiai/2013-metai/Liepa/Daile/Gilus-zvilgsnis-i-Stanislovo-Kuzmos-kuryba>

(1 pav.) Stanislovas Kuzma. Skulptūrinė kompozicija „Trys mūzos“, 1981 m. Lietuvos nacionalinis dramos teatro įėjimas [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-08-14-mire-skulptorius-s-kuzma/86636>

(2 pav.) Stanislovas Kuzma. Skulptūra „Lozoriau, kelkis“, 1989 m. sukurtas maketas, 2016 m. atidengtas paminklas prie Santariškių klinikos, Vilniuje [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.15min.lt/kultura/naujiena/ivykiai/prie-vilniaus-santariskiu-ligonines-iskils-stanislovo-kuzmos-sukurta-skulptura-693-372107>

APIBENDRINIMAS:

- autoriaus kūrinuose nemažai savitų kūrybinių ieškojimų;
- kūriniai balansuoja tarp būties ir nebūties;
- analizuojami moters būties aspektai, interpretuojami istorijos faktai, reikšmingi kasdienybės motyvai;
- formų ieškojimas, asmeniniai potyriai bandant įtaigius kūrinių pateikimo variantus;
- darbais siekiama įkvėpti gyvybės ir vilties.

2.1.2. Lemtingas moters grožis įamžintas Mariaus Liugailos grafikoje

Marius Liugaila (1953–2013) buvo vienas tyliausių menininkų Lietuvoje ir vienas labiausiai vertinamų lietuvių grafikų pasaulyje.

„Pats grafikas teigė, kad yra senojo klasikinio meno atstovas įsimylėjęs cinko plokštę, ofortą. Nors puikiuose M. Liugailos raižiniuose subtiliai perteiktos įvairios temos – nuo renesansinių vizijų ir Vilniaus senamiesčio iki paslaptingų simbolių ir visatos amžinybės žaismės, grafikas yra prisipažinęs, kad esminė jo kūrybos tema – moteris, – „per ją viską išsakau, ar noriu, ar nenoriu, ji visuomet yra mano darbuose“.

Lemtingos moters grožis, įamžintas meistriškai grakščiomis raižinio linijomis. Visiškai nekeista skaityti tokį dailininko prisipažinimą. Ne tik dėl to, kad nuo mažens M. Liugaila augo ypatingoje dailės aplinkoje, nes jo motina buvo viena žymiausių Lietuvos ekspresionisčių tapytojų Sofija Veiverytė. Tačiau dailininkas niekad neslėpė, kad pirmoji jo darbų vertintoja ir įkvėpėja – žmona Ona, kuriai skyrė didžiąją dalį savo nuostabiai prabangių grafikos darbų.“²⁵

Menininkas pasineria į kuriamą pasaulį visu kūnu ir ne visuomet įmanoma jį iš ten susigražinti. Tai trukdavo savaitės ir net mėnesius, nelygu, kokia nuotaika lankydavo. Jo pasaulyje maišėsi praeitis, dabartis ir ateitis, realūs daiktai su kentaurais ar jūrų valdovais, gražuolės moterys, grakštūs žirgai ir pūkuoti katinai.

Mariaus Liugailos grafikos darbuose atsiveria svarbus požiūris į moterį, smulkmeniškumas, tikslumas, aplinkos vaizdiniai. Menininkui lengvai paklūsta grakšti moters figūra, jis organiškai jungia jos plastiką su aplinka. Jo darbai pasižymi subtiliomis, bet kartu išraiškingomis graviūromis, mokėjimu tiksliai įkūnyti pasirinktą temą.

²⁵Moteris, per ją viską išsakau. Mariaus Liugailos (1953–2013) grafika [žiūrėta 2016-11-24] Prieiga per internetą: <http://www.ekspertai.eu/moterisper-ja-viska-issakaumariaus-liugailos1953-2013grafika/>

Grafikas žiūrovą siekia priblokšti ne darbų dydžiu, bet pačia idėja. Marius Liugaila nesiekia būti populiarus ir tokiu būdu neapsunkina savo kūrinių nereikalingomis detalėmis. Jis išlaiko individualų bei savitą stilių. Jo grafikoje vyraujantis moters kaip mūzos atvaizdas įrodo jo drąsą garsiai kalbėti apie tikrąsias vertybes. Vyraujantys lengvi toniniai spalvų deriniai nešokiruoja, bet suteikia lengvumo ir žavesio.

(3 pav.) Marius Liugaila. Raižinys „Senamiesčio zylė“, 2012 m. [žiūrėta 2016-11-24].

Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-09-20-ausrine-semiene-garsus-grafikas-piesti-ismoko-is-senuju-meistru/107412>

(4 pav.) Marius Liugaila. Raižinys „Nakties persona“, 1998 m. [žiūrėta 2016-11-24].

Prieiga per internetą: <http://www.ekspertai.eu/moterisper-ja-viska-issakaumariaus-liugailos1953-2013grafika/>

APIBENDRINIMAS:

- organiškas moters plastikos jungimas su gamta bei aplinka;
- mokėjimas skoningai ir tiksliai įkūnyti pasirinktą idėją;
- moters vertinimas ir vertybių išskėlimas į pirmąjį planą;
- smulkmeniškumas ir tikrojo kūrinio grožis.

2. 1. 3. Amžino gyvybės atsinaujinimo tema – Stasio Krasausko grafikoje

S. Krasausko grafikos problematika, grindžiama jungties ir priešpriešos dialektika, aprėpanti ir savaip išryškinanti pagrindinius egzistavimo klausimus. Gyvybė – mirtis, gėris – blogis, šviesa – tamsa, taika – karas, vyras – moteris, aukštai – žemai – visos šios priešybės tapo meninį pasaulio vaizdą grafikoje modeliuojančiu pamatu.

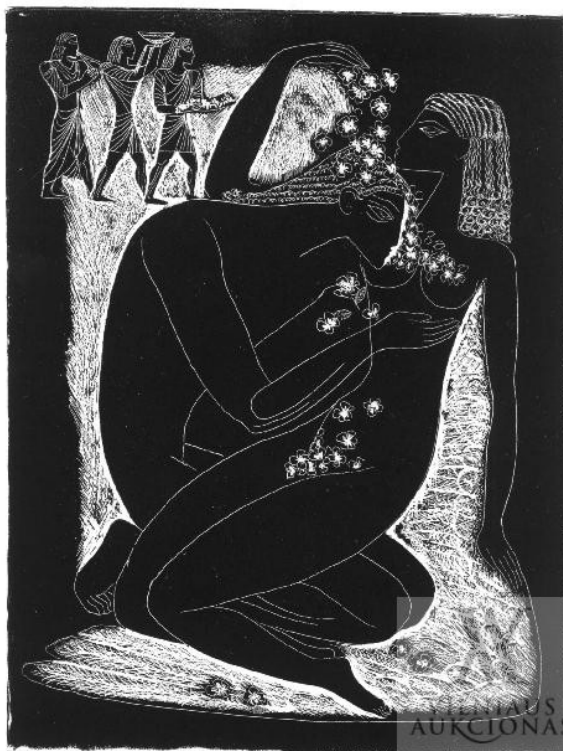
„Kurdamas poemos moterų paveikslus, dailininkas simboliškai išreiškė meilės, motinystės, gimtosios žemės vitališkumo ir artumo žmogui idėjas. Ruguose išskylanti nuoga, prisidengusi tik rūtos šakele Jurgos figūra atrodo nelyginant lietuviška Venera, gimusi iš javų jūros. Naujame kontekste savaip perkuriamas rūtos motyvas, būdingas lietuvių liaudies dainų simbolikai. Jurgos paveikslas iliustracijose itin gerai perteikia liaudišką, lyrišką poemos pradą. Pačioje merginos figūros plastikoje, liaunose jauno kūno formose, gretimose su išplaukusiais javais ar palinkusia gluosnio šaka, girdimi tautosakos paralelizmų atgarsiai.“

„Amžino gyvybės atsinaujinimo tema – viena svarbiausių S.Krasausko grafikoje – poemos iliustracijose pateikiama konfliktiškai. Į pasaulį ateinantis žmogus čia vaizduojamas žūties, naikinimo kontekste, piešiami skaudūs gimimo ir mirties, vaikystės ir karo, žagrės ir kapo kontrastai, išsakyti bemaž ženkliškai, dvinarės struktūros principu. Vertikalčiai orientuotos kompozicijos pirmajame plane piešiamas pozityvus, gyvenimą teigiantis motyvas, antrajame – mirties, niokojimo simboliai.“²⁶

APIBENDRINIMAS:

- grafikoje siekiama parodyti žmogaus vietą žemėje;
- išskiriama moters kūno plastika;
- gyvybės tema pateikiama konfliktiškai.

²⁶S. Krasauskas [žiūrėta 2017-01-02]. Prieiga per internetą: <http://mediapro.lt/stasys-krasauskas/>

(5 pav.) Stasys Krasauskas. Iš ciklo „Giesmių giesmė“, 1966 [žiūrėta 2017-01-02].

Prieiga per internetą: <http://www.menorinka.lt/page/item/90>

IŠVADOS:

- ištyrinėjus lietuvių menininkų kūrybą, pastebėta, jog juose vaizduojami ne tik įvairūs aplinkos vaizdiniai, bet ir žmogui jautrios temos;
- menininkų darbuose aktuali moters tematika, kaip motinos, mūzos-įkvėpėjos vaizdavimas;
- kūno plastikos pajautimas kaip gyvybės išaukštinimas;
- autoriai naudoja ramius, švelnius atspalvius darnios aplinkos sukūrimui bei pagrindinių objektų išryškinimui;
- Gyvybės tema pateikiama ne tik gražiai, bet ir konfliktiškai.

2.2. Gyvybės ir mirties vaizdavimas užsienio autorių kūryboje

Analizuojant gyvybės ir mirties svarbą, įvairius sprendimus, raiškos būdus užsienio menininkų kūryboje, išskiriama keletas menininkų, kurių darbai atskleidžia tikros būties vaizdus.

2.2.1. Įtaigūs, idėją maskuojantys Damien Hirst kūriniai

„Menininkas gimė 1965 m. birželio 7 d. Anglijos Bristolio mieste, augo Lydse. Po 1980 m. persikėlė į Londoną, pradėjo dailininko veiklą kaip tapytojas ir asambliažistas. Jo kūrybai būdingas mirties motyvas. Instaliacijoms D. Hirst specialiai parinkdavo sudėtingus, maskuojančius kūrinių esmę pavadinimus. D. Hirst XXI a. pradžioje tapo vienu žymiausių, skandalingiausių ir brangiausių pasaulio menininkų.“²⁷

D. Hirst gilinosi į gyvų organizmų vaizdavimą bei žmonių besikeičiantį požiūrį į juos. Savo darbais menininkas stengiasi šokiruoti ir atkreipti visuomenės dėmesį į gyvybės svarbą. „Savo stilių jis apibūdino kaip „vienišo romantiko tapytojo kūrybą.“²⁸

„Skulptūra „Nekalta moteris“ sukurta remiantis Edgar Dega skulptūra „Mažoji šokėja“. Damien Hirst vaizduoja moterį, kuri nėra pasiruošusi motinystei. Jo žodžiais ji neturėtų lauktis, nes moteris kurios laukiasi turi būti pakankamai subrendusios, o ji tokia nėra.“ Autorius teigia, kad šiuo metu pasaulyje atsitinka taip, kad pernelyg jaunos merginos susilaukia kūdikio ir todėl norėdamas tai pabrėžti jis sukūrė didžiulę nėščios moters skulptūrą. Damien Hirst skulptūra padaryta iš bronzos, aukso ir sidabro pavadinimu „Nekalta moteris“ (The Virgin Mother). Taip pat menininkas sukūrė kūrinių: platininę kaukolę su tikrais dantimis, inkrustuotą deimantais, pavadinimu „Vardan Dievo meilės“.²⁹

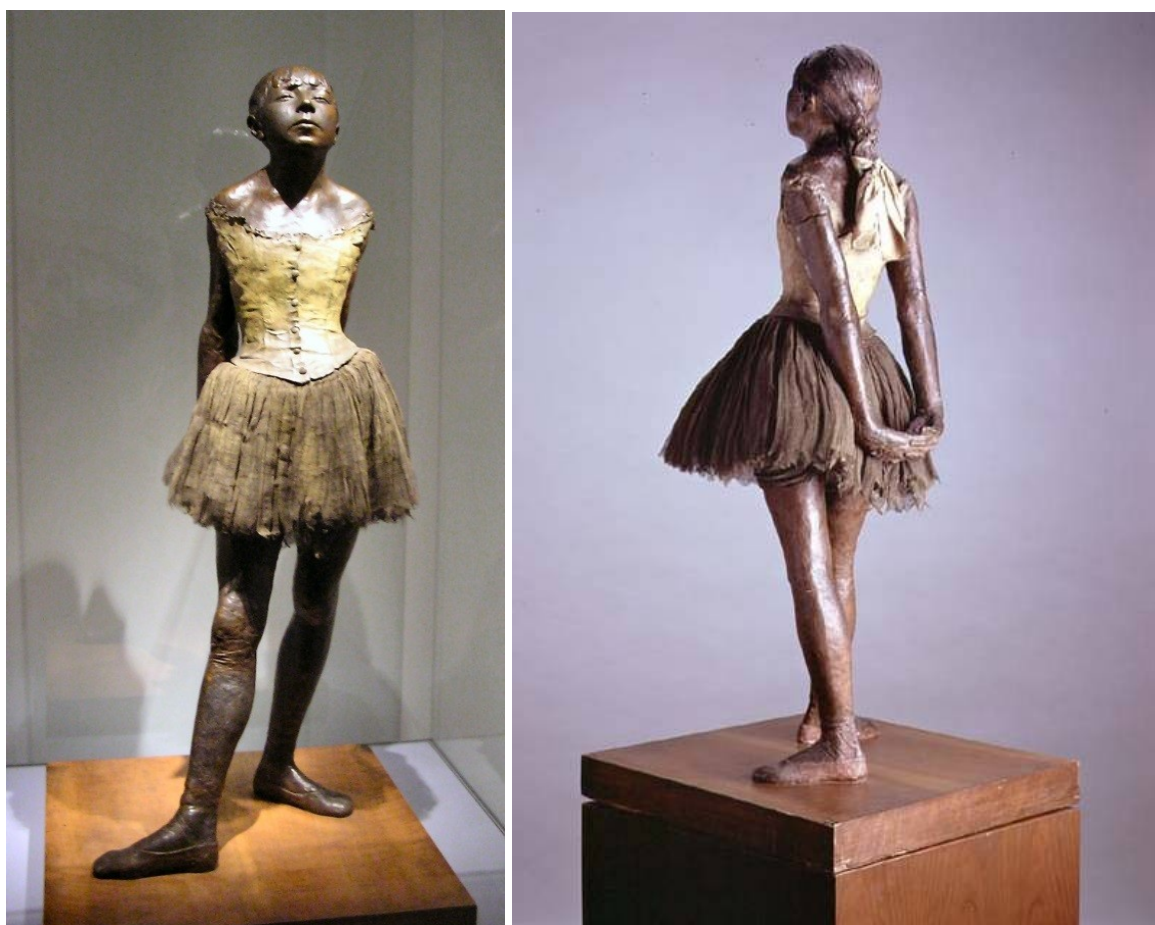
Eksperimentuodamas menininkas pradėjo kurti trimačius objektus, iš kurių darė netradicines instaliacijas, įtraukdamas ne tik objektus, bet ir specialius efektus: žuvę gyvūnai vitrinose užšaldyti formaldehide, gyvi vabzdžiai bei dažnas peteliškių (dėl parodos nužudyta 9000 peteliškių) naudojimas. Savo tapybos darbuose D. Hirst vaizdavo didelius taškus, peteliškes, kūrė kompozicijas, naudodamas besisukantį mechanizmą. Nors daugelis visuomenės veikėjų jį kaltina absurdiškumu, godumu ar plagijavimu, tačiau galima teigti, kad tokiu būdu

²⁷ Damien Hirst [žiūrėta 2016-11-29]. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Damien_Hirst

²⁸ Gimęs šokiruoti: Damien Hirst ir jo šurpinantis šiuolaikinis menas [žiūrėta 2016-11-29]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-10-28-gimes-sokiruoti-damienas-hirstas-ir-jo-siurpinantis-siuolaikinis-menas/52253>

²⁹ The Virgin Mother, 2005 [žiūrėta 2016-11-29]. Prieiga per internetą: <http://www.damienhirst.com/the-virgin-mother>

menininkas siekia („Be to, pinigai – tai raktas į pasaulį, – sako jis. – Nors man vis dėlto svarbesnis pripažinimas, kurį jie duoda teigė D. Hirst), žiūrovai žiūrėtų į jį rimtai ir bent kiek pagalvotų apie mus supantį pasaulį bei jame vykstančius reiškinius.

(6 pav.) Edgar Dega. Skulptūra „Mažoji šokėja“ iš vaško, pagaminta apie 1879-1881 m. Joslyn meno muziejus, Omaha [žiūrėta 2016-11-29].

Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Edgar_Degas

(7 pav.) Damien Hirst. Skulptūra „Nekalta moteris“ (The Virgin Mother) iš aukso, sidabro ir bronzos. 2005 m., skulptūra pastatyta Niujorko namuose, Londono Karališkojoje akademijoje ir Fontvieille uoste, Monake [žiūrėta 2016-11-29].

Prieiga per internetą:<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2218664/The-bump-beach-arrives-Damien-Hirst-s-65ft-statue-pregnant-woman-place-seaside-town.html#ixzz4ULhNUPej>

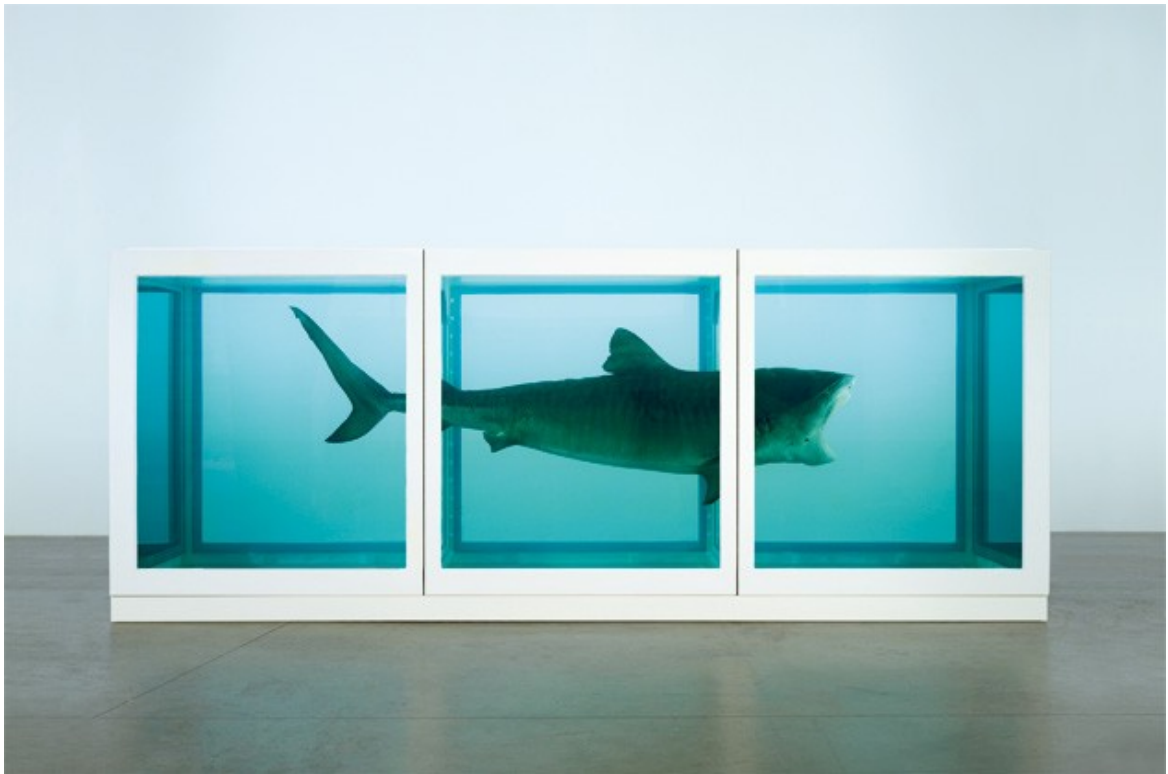
(8 pav.) Damien Hirst. Kaukolė iš platinos, deimantų ir tikrų dantų pavadinimu „Vardan Dievo meilės“ sukurta 2007 m. [žiūrėta 2016-11-29].

Prieiga per internetą: <http://www.damienhirst.com/for-the-love-of-god>

(9 pav.) Damien Hirst. Meno paroda „Meilėje ir iš meilės“ [žiūrėta 2016-11-29].

Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/environment/2012/apr/18/damien-hirst-butterflies-weirdly-uplifting>

(10 pav.) Damien Hirst. Ryklio formaldehyde instaliacija „Fizinis mirties neįmanomumas kieno nors gyvo sąmonėje“, 1991 m.

APIBENDRINIMAS:

- autoriui būdingas perdėtas mirties vaizdavimas;
- bandymas atkreipti visuomenės dėmesį į pasaulio įvykius ir problemas;
- nuolatiniai bandymai ir tobulėjimas menininkui leido sukurti nepaprastai brangiai vertinamus meno kūrinius, netradicines instaliacijas, skulptūras, trimačius objektus;
- menininko dėmesys skiriamas mus supančiai aplinkai.

2.2.2. Laukimo trapumas Red Méthot fotografijose

Red Methot – fotografas, kūrėjas.

Menininkas savo darbuose naudoja tradicines priemones, atkartodamas visuomenei svarbius įvykius.

Fotografo surengtame projekte vaizduojama jautri tema. Daugybė kūdikių visame pasaulyje kiekvieną dieną gimsta anksčiau laiko – tai yra, anksčiau nei 37-tą nėštumo savaitę. Pasitelkiant fotografiją, juodus rėmus vaizdo išsaugojimui, užfiksuojami minėti naujagimių vaizdai.

„Nuotraukose užfiksuoti jau ūgtelėję vaikai, laikantys savo pačių kūdikystės nuotraukas, kuriose matyti, kokie maži ir trapūs jie atėjo į šį pasaulį. Fotografas pats augina du prieš laiką gimusius vaikus. „Mano sūnus gimė 29 savaitę, o duktė – 33 savaitę. Šitokias nuotraukas būčiau norėjęs pamatyti, kai gimė pirmasis mano vaikas. Jiems tai jau praicityje, ir dabar jie nuostabūs“. R. Méthot sako žinantis, jog ne visos ankstukų istorijos baigiasi laimingai. Vienoje iš jo darytų nuotraukų vaikas laiko nuotrauką, kurioje jis – kartu su savo neišgyvenusia dvyne seserimi.“³⁰

Menininkas siekia, kad žmogus suvoktų kokia trapi ir laikina yra mūsų gyvybė. Ankščiau gimę vaikai vaizduojami ligoninėje su prijungtais gyvybę palaikančiais aparatais. Nuotraukos įrėmintos juoduose rėmuose. Fotosesijos metu vaikai laiko savo (neišsivysčiusio kūdikio) nuotrauką ir yra laimingi gyvenantys pilnavertišką gyvenimą. Prie tokio išpūdžio sukūrimo prisideda ir stiklo panaudojimas. Vaikai tarytum atgimę iš naujo.

Red Methot jaučia glaudų ryšį su vaikais, nes pats augina du prieš laiką gimusius vaikus. Bet tėvų apatija, abejingumas, vaiko nepriežiūra, žudymas bei atsisakymas auginti gali sugriauti visus gyvybei svarbius prioritetus. Tačiau galima pasidžiaugti, kad daugybė neišnešiotų naujagimių užauga ir džiaugiasi gyvenimu.

³⁰Jaudinanti fotosesija: mirtį įveikę vaikai rodo, kokie buvo [žiūrėta 2016-12-02]. Prieiga per internetą: http://gyvbudas.lrytas.lt/seima/jaudinanti-fotosesija-mirti-iveike-vaikai-rodo-kokie-buvo.htm?utm_source=lrExtraLinks&utm_campaign=Copy&utm_medium=Copy

APIBENDRINIMAS:

- įprastų priemonių naudojimas, norint perteikti problemos svarbą visuomenėje;
- pasitelkiant fotografiją, vaizdavimo priemones – rėmelius, sukuriamas nepaprastai trapus ir jaudinantis vaizdas, kuris tikrai priverčia susimąstyti apie gyvybės laikinumą;
- projektui įgyvendinti tinkamai pasirinktos medžiagos;
- atkreipiamas dėmesys į žmogaus gyvybės išsaugojimą;
- darbai sudaro vientisą ir darnią visumą, kuri sukelia neigiamus bei teigiamus išgyvenimus šeimos gyvenime.

(11 pav.)

(11.1 pav.)

(11.2 pav.)

(11.3 pav.)

2.2.3. Juodas gyvybės pasaulis Natalie Shau kūrinuose.

„Mergaitė naiviomis akimis vilki nuotakos suknelę, kita kruvinais pirštais laiko puodelį, ant grindų voliojasi lėlyčių galvos, kampuose tinklus audžia vorai. Trys pusnuogės deivės, peilis kėdėje ir mirties dvelksmas, atplasnaujantis juodvarniais. Tokiais žodžiais galima apibūdinti jaunos ir gabios iliustruotojos fotografijas.“

Natalie Shau – menininkė iliustruotoja, kuri dažniausiai savo darbuose vaizduoja – skaistybę ir nuodėmę, mirtį ir gyvybę, tamsą ir šviesą, grožį ir bjaurastį.

Menininkės savitas stilius, kitaip dar vadinamas daugiasluoksne kūryba. Natalie dar labai jauna, tačiau apdovanota išmintimi, erudicija, matanti ir suprantanti pasaulį savaip.

O žiūrint filosofškai mirtis mums padeda suvokti, kad vieno baigtis yra kito pradžia. Anapusinis pasaulis visais laikais domino tiek mokslininkus, tiek meno žmones. Jis yra didžiulė nežinomybė, o kūrėjams tai yra galimybė fantazuoti. „Mirtis man – tik alegorija“ teigia kūrėja.

Ji savo darbais iliustruoja kompaktines plokšteles. Yra dirbusi tokioms metalo grupėms kaip „The Agonist“ (Kanada), „The Duskfall“ (Švedija), „Poison Black“ (Suomija). Dabar užsakovų stilistika prasiplėtė, netgi atsirado popžvaigždžių, kurios patiki iliustruoti jų kompaktines plokšteles. Pavyzdžiui, viena tokių – ispanų popžvaigždė Monica Naranjo.“³¹

Menininkė iliustruotoja– tai simbolikos ir neišaiškintų kodų paslaptis. Natalie Shau kuria originalią vizualinę kalbą, kuri jungia kūno iliustravimą su fotografijos menu. Jos iliustracijas galima apibūdinti taip: baisiai gražu arba gražiai baisu. Menininkė savo kūryba priverčia mąstyti logiškai, derinant įvairius polius, kurie žavi Natalie išskirtinumu. Ši moteris slepia kažkokią paslaptį, suteikia emociją, individualumą ir ryšį su skaitytoju.

³¹Juodas gyvybės pasaulis [žiūrėta 2016-12-06]. Prieiga per internetą: <http://stilius.lrytas.lt/-12114953271209981220-juodas-gyvyb%C4%97s-pasaulis-nuotraukos.htm>

(12 pav.) Natalie Shau.

(12. 1 pav.) Natalie Shau.

(12. 2 pav.) Natalie Chau.

(12. 3 pav.) Natalie Chau [žiūrėta 2016-12-06].

Prieiga per internetą: <https://natalieschau.carbonmade.com/projects/2032685#1>

APIBENDRINIMAS:

- gilinimasis į skaistybę ir nuodėmę, mirtį ir gyvybę, tamsą ir šviesą, grožį ir bjaurastį;
- siurrealistinių vaizdų išvelgimas;
- menininkės darbuose vyrauja keistos vizijos bei estetiškumas;
- piešimo jungimas su fotografijos menu;
- tamsiais dalykais atskleidžiami šviesūs reiškiniai.

IŠVADOS:

- tyrinėjant užsienio menininkų kūrybą pastebėta, jog gyvybės ir mirties tematika yra labai aktuali ir įtraukianti į beribį vaizduotės pasaulį;
- gyvybė ir mirtis vaizduojama netiesiogiai tarsi norint kažką perpasakoti;
- vaizduojamas moters motyvas kaip gyvybės ir visatos kūrėjos, kitaip moteriškumas tarsi Dievybė;
- kreipiamas požiūris į aplinką ir visuomenės problemas;
- gyvybės „paniekinimas“ tikromis meninėmis formomis;
- siekis žiūrovui sukelti teigiamus arba neigiamus jausmus.

3. MENINĖ INSTALIACIJA „GYVAS, BET (NE)PATIRTAS JAUSMAS“

3.1. Metodinis tyrimas

Leisk man maldauti, kad neužstotumei mane nuo pavoju, bet kad suteiktum man drąsos juos pasitikti.

Rabindranath Tagore,

*Vaisių rinkimas, 79**

Neretai moteris svarsto apie abortą, nes tuo metu nesulaukia reikiamos pagalbos, sunkumų akivaizdoje ją apleidžia artimieji, ji jaučiasi vieniša ir visas apsisprendimo svoris gula ant jos pečių. Pagalba tokiai moteriai gali būti psichologinė, medicininė, teisinė ir materialinė. Svarbiausia, kad vaiko gyvybė ir moters teisė į motinystę būtų išsaugota. Svarbiausia laiku priimti tą sprendimą, dėl kurio vėliau netektų gailėtis.

Keičiasi požiūris į gyvybę, jos prigimtį ir žmogaus pradžia. Jeigu prieš keletą dešimtmečių gydytojai sakydavo, kad gimęs kūdikis neturi sąmonės ir kad pirmieji sąmonės požymiai atsiranda po 2-3 mėnesių, kai kūdikis pradeda šypsotis, tai šiandien žinome, jog kūdikis mokosi dar tebebūdamas motinos iščiose. Svarbiausia yra žmogaus požiūris į gyvybės esmę ir prasmę. Gimstant neišsivysčiusiems arba negyviems kūdikiams kyla pavojus, kad žmonijos egzistavimas ims sparčiai mažėti. Atsiradęs žalingas aplinkos poveikis gali turėti pražūtingą poveikį ne tik kūdikiui, bet ir motinai.

Tyrimo tikslas – ne tik suteikti žinių apie gyvybės bei mirties suvokimą, bet ir parodyti jų svarbą visuomenės kūriniuose, paskatinti gyvybės saugojimą.

Siekiant kuo tikslesnės informacijos, duomenys buvo renkami iš Lietuvos akušerių-ginekologų draugijos bei sąjungos metodikos. Tyrimas buvo atliekamas išrenkant svarbiausius faktus: žūties priežastis, rizikos veiksnius ir diagnostiką. Tyrimu išaiškinti pagrindiniai veiksniai lemiantys mažos gyvybės nebūtį (žr. 5 priedą, lent.).

APIBENDRINIMAS:

- Tarptautinė akušerių ir ginekologų federacija fiksuoja vaisiaus žūties klausimus.
- vyksta gyvybės mažėjimas arba neišsivystymas;
- gyvybės nevertinimas, onkologiniai veiksniai turi pražūtingą poveikį visuomenei ir ypač nėščioms moterims;
- tyrimo metu buvo išaiškinti pagrindiniai veiksniai, lemiantys ar darantys įtaką vaiko gyvybės vystymuisi.

3.2. Kūrybiniai ieškojimai, idėjos formavimas

3.2.1. Kūrybinio darbo idėjos ieškojimas

Magistro darbą sudaro trijų grafinių darbų vientisa meninė instaliacija, pavadinimu „Gyvas, bet (ne) patirtas jausmas“. Apmąstant magistro darbo temą, lemiamą įtaką padarė visuomenės požiūris į gyvybę bei gilinimasis į jausmų pasaulį, neregėtas vizijas. Taip pat visuomenės tyrinėjimas, lankymasis parodose, bandymas išsijausti į kūrėjų mintis bei pajusti jų ryšį su vaizduojamaisiais darbais.

Pagrindines figūras – ląstelės, embriono ir moters siluetus buvo siekiama išryškinti, o foną prislopinti. Tam buvo naudojama balta spalva, kaip gyvybės-šviesos sąveika. Kūrybiniame darbe dominuoja linijų raizginiai, kurie kalba apie ilgo laukimo ir nežinios tėkmę. Taip pat įvedamos dėmės, kurios išryškina kompoziciją. Spalvų ir atspalvių grafikoje buvo vengiama tikslingai, nes vaizduojama gyvybės ir mirties tema. Audinių spalvos (balta, pilka, juoda) pasirenkamos skirtingos tam, kad būtų pereinama nuo šviesos iki tamsos. Magistro darbe visas dėmesys skiriamas gyvybės augimui ir vystymuisi bei mirties slėpiniams.

Darbą siekta atlikti pasitelkiant modernias priemones tam, kad būtų išryškintas temos įtaigumas ir patraukliai pristatytas šiuolaikinei publikai. Idėjai atskleisti buvo naudojami lengvi, ploni audiniai bei šviesos ir garso prietaisai. Dėl to keitėsi ir eskizų variantai. Norėta kuo plonesnių linijų, taškų pabrėžiant smulkmeniškumą bei ryškesnių šviesų išryškinant piešinio vaizdą. Siekiant kūrybingesnės ekspozicijos, buvo pasirinkta ir atitinkamos medžiagos, kaip trijų spalvų: baltas, pilkas, juodas – lengvo audinio šifonai, šviečiantys balti dažai ir ultravioletinės lempos.

Eskizai buvo paprasti, tarsi atskiros darbo detalės, ląstelės, susijungimai, dėmės. Dėmesys buvo skiriamas gyvybės vystymuisi moters organizme. Darbe vyravo ilgų tarsi niekada nesibaigiančių linijų motyvai, kurie nusako gyvybės tąsą ir augimą. Smulkūs, maži taškai apjungė trapią visumą. Tinkamai parinkti audinių atspalviai (baltas, pilkas, juodas), daro darbą vientisą ir užbaigtą – nuo pražios iki pabaigos.

APIBENDRINIMAS:

- magistro darbą sudaro trijų grafinių darbų vientisa meninė instaliacija, pavadinimu „Gyvas, bet (ne) patirtas jausmas“;
- modernus, įtaigus, šiuolaikiškas darbo pateikimas;
- darbe vaizduojamas siurrealistinės ląstelių, embriono ir moters figūros;
- išskiriami ir analizuojami gyvybės vystymosi elementai perteikiant vaizdą.

3.2.2. Eskizų kūrimas

Nusprendus kokios organizmo dalelės, fragmentai bus vaizduojami, prasidėtas eskizų kūrimas. Iš pradžių eskizuose vaizdai buvo abstraktūs ir neaiškūs, stengtasi padaryti jų kuo įvairesnių, mistiškų, kad skirtųsi vienas nuo kito. Išrenkami pavyzdžiai. Pradėjus komponuoti eskizus, panaudotos linijų, ląstelių užuomazgos, moters figūros ar kitos gyvybės sąsajos. Pavyko viską sklandžiai suderinti ir sukombinuoti taip, kad atsirastų dermė tarp elementų. Problemų kilo dėl kompozicijos darnos tarpusavyje, todėl teko bandyti įvairius eskizinius variantus. Taip pasirenkami trys vaisiaus vystymosi etapai (ląstelė, embrionas, neišsivystęs kūdikis), kad kompozicijose niekas nesikartotų. Erdvė paliekama maksimali, kad būtų išryškinti grafiniai darbai. Kuriant eskizus ir kompozicijas, panaudoti šviesų elementai, kad būtų perteikta darbo koncepcija. Gyvybė atsiranda iš tamsos. Norėta moderniai sujungti kompozicijas bei panaudoti įgytas žinias studijų laikotarpiu.

Kūrybiniai darbai buvo taisomi, pritaikomos kitos medžiagos, priemonės. Visa surinkta medžiaga buvo išanalizuota ir paruošta, kad būtų sistemingas jos tolimesnis naudojimas kompozicijų dermei sukurti.

Pradėjus kurti kompozicijas kiekvieno darbo dalyje siekta įvesti kuo įdomesnių linijų, dėmių, taškų elementų. Kiekviena darbo dalis – tai atskiras, bet kartu ir artimas trijų gyvybės vystymosi stadijų derinys. Linijų ir dėmių siluetai lengvi ir laisvai judantys. Visose grafinių darbų kompozicijose vyrauja balta spalva.

Taip pat dirbant su ultravioletinėmis šviesomis buvo bandoma kuo labiau išryškinti piešinio kompoziciją. Teko išbandyti nemažai apšvietimo variantų tam, kad atsiskleistų visa grafinio piešinio visuma. Įdomu tai, kad ultravioletinės šviesos pagalba darbas matomas ne tik šviesoje, bet ir tamsoje. Tuo norima parodyti gyvybės vystymąsi kažkur anapus, paslaptingoje terpėje – motinos pilve.

APIBENDRINIMAS:

- kuriant eskizus, panaudotos pieštos organizmo dalelės, fragmentai, abstraktūs ir neaiškūs linijų ir dėmių elementai;
- kuriant eskizus ir kompozicijas, panaudoti šviesos prietaisai piešiniui išryškinti;
- surinkta teorinė bei praktinė medžiaga apdorojama ir ruošiama kompozicijų kūrimui;
- išnaudota nemažai medžiagų ir prietaisų teikiamų galimybių.

3.3. Kūrybinio darbo technologinis procesas, darbo priemonės, eiga

Magistro darbą nuspręsta atlikti grafikos technika bei šviesos prietaisų panaudojimu. Aprašomas išsamus baigiamojo darbo technologinis procesas.

Nusprendus, kad darbe bus naudojami šviesos prietaisai, prasidėjo įvairiapusis eskizų kūrimas bei abiejų dalių – grafikos ir šviesos sujungimo sprendimas. Pirmiausia, norint kurti eskizus, reikėjo išanalizuoti vertingos medicininės, meninės medžiagos kūrybiniam darbui.

Kitas etapas – eskizų perkėlimas ant specialaus audinio – šifono. Šviečiančių, baltą spalvą atspindinčių dažų pagalba buvo kuriamos ir kartu derinamos kompozicijos. Pasirinkti eskizai buvo tobulinami, keičiamos detalės, dėmių storiai, objektų dydžiai. Turint visus tris darbus, bandoma juos sukombinuoti erdvėje.

Paskutinis etapas – darbų pateikimas. Kadangi darbai kuriami ant netradicinio paviršiaus, teko labai gerai apgalvoti jų eksponavimo variantą. Pirmiausia pagaminamas tvirtas medinis karkasas (trikampio formos). Tada pritvirtinami ultravioletiniai šviestuvai, kurių paskirtis apšviesti audinius tamsoje. Audiniai smeigtukais pritvirtinami prie medinio karkaso ir įtempiami, kad išsiryškintų grafiniai piešiniai. Ultravioletinė šviesa nukreipiama tiesiai į grafikos darbus 0,5m atstumu, kad tamsoje atsiskleistų visa darbo koncepcija. Visi trys audiniai sujungiami į vieną trikampį, kad būtų sudaryta meninės instaliacijos forma. Pabaigoje, kai viskas sutvirtinta darbas pakabinamas prie lubų. Visas kūrybinis darbas kabo ore. Sprendimas pasirinktas tam, kad primintų jog mes šiame pasaulyje tik svečiai, o gyvybė nutrūksta greitai. Kaip siūlas.

Sklinda muzikinis garsinis fonas – širdies plakimas. Tai sustiprina gyvybės temą.

APIBENDRINIMAS:

- magistro darbas atliktas grafikos technika;
- surinktos medžiagos sisteminimas;
- kuriamos kompozicijos, iš kurių atsirenkami netradiciniai deriniai;
- eskizų perkėlimas baltų dažų pagalba ir tobulinimas ant šifono audinio;
- kompozicijų derinimas tarpusavyje;
- grafinių darbų suderinamumas su šviesos prietaisais ir garsiniu fonu;
- galutinis darbų paruošimas ekspozicijai.

Kūrybino darbo priemonės:

- šifonas (baltas, pilkas, juodas), 150x250cm – grafikai;
- balti fluorascenciniai dažai – piešinio sukūrimui;
- teptukai – grafikos piešimui;
- žirkklės – audinių karpymui;
- markeriai, tušinukai, pieštukai, balti lapai – eskizams;
- medinės konstrukcijos – instaliacijos sutvirtinimui;
- varžteliai – karkaso susukimui;
- elektrinis grąžtas, atsuktuvai – varžtų įsukimui;
- grandinės, laikikliai, kabliukai – pakabinimui;
- ultravioletinės lempos – grafikos apšvietimui;
- prailgintuvas – šviesos pajungimui;
- garso kolonėlė – muzikos paleidimui.

3.4. Darbo koncepcija

Magistro darbo meninėje instaliacijoje „Gyvas, bet (ne) patirtas jausmas“ vaizduojamos realistinės, bet kartu ir hiperbolizuotos vaiko gyvybės vystymosi stadijos. „Paskutinis vaizdinys mirties akivaizdoje tampa tiltu, laivu, keltu į kitą krantą.“³² Šiuo darbu siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į gyvybės svarbą ir naujagimių mirštamumo bei neišsivystymo aktualijas.

Kiekviename darbe vaizduojami skirtingi vaisiaus vystymosi etapai su linijų, taškų, dėmių elementais. Panašių elementų pasirinkimui turėjo įtakos noras sudaryti vientisą kompoziciją parodant tris pagrindinius gyvybės vystymosi etapus nuo ląstelės iki vaisiaus. Tačiau paskutiniame etape vaisius vaizduojamas kaip negyva, neišsivysčiusi forma. Visose trijuose kūrybiniuose darbuose formatas išlieka tas pats, tik skiriasi dėmių, linijų judėjimo padėtis, išraiška. Erdvėje atsiranda ekspresyvūs ir laisvi dažų taškymo elementai. Vingiuojančios linijos darbuose rodo ilgą džiaugsmo ir skausmo kelią.

Gyvybės ir mirties, šviesos ir tamsos išpūdį padeda sustiprinti ultravioletinė šviesa, kuri tarsi suteikia kūriniumi dvasią ir sujungia viską į vieną instaliaciją. Specialios muzikos (širdies plakimo) panaudojimas atgyvina visą instaliaciją ir priverčia įsijausti į pačią temą. Viskas kabo ore kaip gyvybė pakibusi ant plauko. Visa tai galima apibūdinti kaip sąstingį, gyvybės sustabdymą bei jos sugrąžinimą atgal.

APIBENDRINIMAS:

- kompozicijose vaizduojami tikri, bet kartu ir siurrealistiniai gyvybės stadijų vystymosi elementai, detalės, fragmentai;
- charakterio sustiprinimas ultravioletinės šviesos bei garso pagalba;
- darnios instaliacijos sukūrimas.

³²Mirties reabilitavimas. Algirdas Brukštus [žiūrėta 2016-12-11]. Prieiga per internetą: <http://www.satnai.lt/2015/10/30/mirties-reabilitavimas/>

3.5. Darbo analizė

Surinkus ir išanalizavus visuomenei labai aktualią informaciją apie gyvybės ir mirties suvokimą, sukurta meninė instaliacija „Gyvas, bet (ne) patirtas jausmas“. Ji atlikta grafikos technika ant lengvo šifono audinio panaudojant specialius šviesą atspindinčius dažus ir šviesos prietaisus. Yra trys bendrą visumą apjungiantys darbai. Norint sustiprinti emociją fone sklinda muzika – širdies plakimas.

Kiekvienas pasirinktas grafikos darbas, kuris sudaro bendrą meninę instaliaciją išsiskiria skirtingų etapų vaizdavimu. Visi jie kartu sudaro bendrą darnią visumą bei viena kitą papildo linijomis, dėmėmis ir formomis. Meninės instaliacijos pagrindą sudaro lengvas šifono audinys su grafiniais piešiniais. Jų spalvos išsiskiria, todėl, kad balta spalva vaizduoja gyvybę, pilka perėjimą, o juoda mirtį.

Pirmoje kompozicijoje (žr. 1 priedą) vaizduojama gyvybės užsimezgimo ląstelė ant balto audinio. Balta spalva suteikia gyvybės, tiesos ir šviesos pojūtį. Ląstelės augimas ir didėjimas vaizduojamas nenutrūkstamų linijų įvairove. Jos tarsi vingiuoja nežinomose platybėse ir skleidžiasi kaip vidinio pasaulio atspindys, savita trapaus, pažeidžiamo grožio samprata. Ląstelės forma nėra tiksliai nusakoma, nes tai procesas apjungiantis paslaptinę visumą. Taip pat – tai lyg išsiskleidęs gėlės žiedas. Vaizdui perteikti pasitelkiamos ląstelės augimą formuojančios plastiškos linijos ir daugybė mažų taškelių. Gyvybės pradžia formuojama neužpildant jos stambiomis dėmėmis. Fonas paliekamas skaidrus tarytum peršviečiamas. Ląstelė pažymi trapumą, bet išryškina augimo ir gyvybės suvokimą. Erdvei paliekama didelė dalis, kad paryškintų vaizduojamo kūrinio visumą. Visas veiksmas vyksta vidurinėje kompozicijos dalyje.

Antroje kompozicijoje (žr. 2 priedą) vaizduojamas kitas procesas – tai gyvybės perėjimas į embrioną, kai vaisius didėja ir vystosi. Vaizdas kuriamas ant pilko audinio, kuris tarsi sujungia šviesą su tamsa ir suteikia savitą išraišką. Kompozicijoje įvedamas smulkus taškavimas norint pabrėžti gyvybės trapumą ir laikinumą. „Iš sistemos, tarsi iš aukštybių, sklinda bekūnis balsas, lyg Dievo žodis, tolydžio nenutrūkstantis ir nesuprantamas.“³³ Kompozicija susideda iš dviejų embrionų. Tai sudvejinimas ir kompozicijos sustiprinimas parodant gyvybės svarbą. Figūros yra abstrakčios tačiau nenukrypstama nuo realybės. Pirmoji figūra palaipsniui vystosi ir jungiasi tarpusavyje tarsi nenutrūkstama grandis. Antroji embriono figūra, tarsi tuščias gemalas, kuris jau

³³ Eliyahu M. Goldratt ir Jeff Cox. Leidinys Tikslas. Tobulėjimo procesas, 2004 Vilnius [žiūrėta 2016-12-17].

Prieiga per internetą:

<https://books.google.lt/books?id=ojw5yC57CjYC&pg=PA26&lpg=PA26&dq=nutr%C5%ABkstantis+procesas&source=bl&ots=t->

<wb5QVycl&sig=LF6gFP849J0YENVLfguRncFV4AY&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwjnqsfB86TRAhVIDiwKHUX9BIEQ6AEIGDAA#v=onepage&q=nutr%C5%ABkstantis%20procesas&f=false>

palaiptamsiui nyksta, jį sudaro tik trapus, lengvai taškuotas kontūras. Tai tarytum būties ir praradimo sąveika. Atsiranda balansavimo užuomazgos tarp gyvybės ir mirties.

Trečiąją kompoziciją (žr. 3 priedą) papildė kiti objektai – nuogos moters kaip motinos siluetas bei žūstančio vaisiaus užuomazgos. Kompozicijai perteikti pasirinktas juodas audinys, kuris aiškiai išsijungia iš bekraštę erdvę. Taško pagalba švelniai formuojamas moters kūno kontūras, kuris specialiai pastorinamas, apsunkinamas, kad įgautų dar didesnę svorį ir pabrėžtą siluetą. Neišsivysčiusio vaisiaus vaizdavimas motinos pilve yra dalinis, igaunantis tam tikrą abstrakčią mirties formą. Vaisius tampa tarytum šešėliu, kuris tūno beorėje erdvėje, kurioje be jo daugiau nieko nėra. Motinos ir vaiko abstrakčios figūros ir kūno formos sąveikauja tarpusavyje ir tarytum tampa vienalyčiu objektu. Jos kartu, bet vaizduojamos dalimis kaip beprasmės, skausmo ir trapumo užuomazgos. Galiausiai lieka tik vaisiaus užuomazga į kūną, kuris nyksta dar motinos pilve. Kompozicijos erdvė lieka tuščia kaip ir motinos dvasinė tuštuma.

APIBENDRINIMAS:

- trijose darbų kompozicijose vaizduojami skirtingi žmogaus gyvybės vystymosi procesai;
- mirties ar vaisiaus neišsivystymo suvokimas atsiranda paskutinėje kompozicijos dalyje;
- skirtingų spalvų fonai profesionaliai apjungia visas kompozicijas;
- visuose grafiniuose darbuose paliekama tuščia erdvė piešinio išryškinimui;
- sukurta vieninga meninė instaliacija, pavadinimu „Gyvas, bet (ne)patirtas jausmas“.

IŠVADOS

- Ištyrus gyvybės bei mirties suvokimą filosofiniame bei meniniame kontekste, paaiškėjo, jog gyvybė žmogui nėra vien atskiro sprendimo rezultatas – tai siekis sujungiantis savitą ryšį su kitu žmogumi.
- Tyrimo metu buvo išaiškinti pagrindiniai veiksniai, lemiantys ar turintys įtakos gyvybės vystymuisi.
- Nagrinėjant G. W. F. Hegel knygą „Dvasios fenomenologija“ išryškėjo skiriamieji požymiai leidžiantys suvokti gyvybės kaip dvasios suvokimą.
- Surinkti faktai iš metodinės medžiagos suteikė žinių apie vaisiaus žūtis priežastis ir padėjo labiau įsigilinti į gyvybės neišsivystymą lemiančius faktus.
- Stanislovo Kuzmos, Mariaus Liugailos, pasaulinio garso menininko Damien Hirst, Red Methot bei Natalie Shau kūryba turėjo įtakos kuriant meninę instaliaciją. Juose vaizduojami moters siluetai, žmogaus kaukolės, kūno fragmentai atspindėjo kūrybiniame darbe.
- Ištyrinėjus pasirinktų lietuvių menininkų kūrybą, pastebėta, jog juose vaizduojamas moters motyvas kaip namų, motinos, globėjos, mūzos bei gyvybės kūrėjos ir saugotojos.
- Pastebėta, kad menininkų darbuose aktuali tema – tamsiais mirties motyvais atskleidžiami šviesūs gyvenimo reiškiniai.
- Užsienio menininkų kūryboje mirties suvokimas vaizduojamas tiesiogiai ir kartais pateikiamas tiesmukai, kiek per drąsiai. Norėjimas šokiruoti, atsižvelgi į visuomenės problemas.
- Išnagrinėjus lietuvių bei užsienio menininkų kūrybą, galima teigti, kad jie savo kūrinuose bandė atskleisti vidinius sielos išgyvenimus, visuomenės susvetimėjimą, tačiau ir didelį norą sukurti darnią bei harmoningą aplinką.
- Darbuose, grafikos pagalba, vaizduojamos trys pagrindinės realistinės ir šiek tiek siurrealistinės formos: ląstelė, embrionas, vaisius.
- Kuriant eskizus, panaudotos pieštos ląstelių, linijų, siluetų figūros bei tam tikri gyvybės motyvai. Remiantis eskizais sukurta galutinė grafinė instaliacija. Grafiniai darbai kuriami specialių, baltos spalvos šviečiančių dažų pagalba.
- Įgyvendinta idėja darbą pateikti moderniai bei šiuolaikiškai. Grafiniai piešiniai tamsoje apšviečiami specialiomis lempomis. Ultravioletinių spindulių šviesa suteikia darbui gyvybės ir tamsoje išryškina sukurtus vaizdinius.

- Norint įtaigiau pabrėžti gyvybės bei mirties temą yra naudojamas garsinis fonas – širdies plakimas. Tai tarsi gyvas pulsavimas erdvėje.
- Visos medžiagos sujungiamos į vieną bendrą formą, kuri sudaro meninę instaliaciją.
- Atliktas meninis darbas – meninė šviesos, garso bei grafikos darbų instaliacija „Gyvas, bet (ne)patirtas jausmas, kuriuo buvo siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į žūstančią gyvybę.

BIBLIOGRAFIJA

KNYGOS:

1. Burneckienė I, Lesauskienė V., Referato, kursinio ir bakalauro darbo rengimo metodinės rekomendacijos. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2010;
2. Tarvydas L., Gyvybės paslaptys. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1964;
3. Garbačiauskas R., Tamošiūnas T., Metodiniai patarimai rengiantiems dailės magistrantūros baigiamuosius darbus. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2006;
4. Kubler-Ross E., Apie mirtį ir mirimą. LVK leidyklas „Katalikų pasaulis“, 2001;
5. Hegelis F. W. G., Dvasios fenomenologija. Vilnius: prada, 1997;
6. Martinkus V., Estetinė literatūros gyvybė. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2010.

INTERNETINIAI ŠALTINIAI:

7. Žmogaus gyvybės pradžia [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://bioetika.lt/zmogaus-gyvybes-pradzia/>
8. Ką žmogui reiškia mirtis [žiūrėta 2016-11-13]. Prieiga per internetą: <http://mokslai.lt/referatai/lietuviu-kalba/ka-zomogui-reiskia-mirtis.html>
9. Lietuvoje kūdikių miršta mažiau nei visoje Europoje [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/sveikata/sveikatos-naujienos/lietuvoje-kudikiu-mirsta-maziau-nei-visoje-europoje.d?id=6405973>
10. Lietuvos akušerių sąjunga, Metodika. Vaisiaus žūtis. 5 skyrius Informacija visuomenei. 2014, [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Programos_ir_projektai/Sveicarijos_parama/Akuserines%20metodikos/Vaisiaus%20zutis.pdf
11. Anomalija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/A/anomalija>
12. Perinatalinis periodas [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Perinatalinis&wid=15031>
13. Embrionas [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <https://lt.wikipedia.org/wiki/Gemalas>
14. Pneumonija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/P/pneumonija>
15. Embolija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <https://lt.wikipedia.org/wiki/Embolija>
16. Trombozė [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.tromboze.lt/pazinkite-tromboze/kas-yra-tromboze/>
17. Eklampsija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.pasveik.lt/lt/ligos-ir-sindromai/eklampsija/35454/>
18. Preeklampsija [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: http://ligos.sveikas.lt/lt/ligos/moteru_ligos/preeklampsija_ir_eklampsija
19. Sepsis [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: ten pat.
20. Šokas [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: ten pat.
21. Šifonas [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: <https://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ifonas>
22. Žmogaus gyvybės pradžia [žiūrėta 2016-03-17]. Prieiga per internetą: <http://bioetika.lt/zmogaus-gyvybes-pradzia/>
23. Pasisakome už motinų, tėvų ir pradėtų vaikų teises planuojant šeimą [žiūrėta 2016-03-17]. Prieiga per internetą: http://www.gyvybe.lt/_old/naujienos/nauj_2.html

24. Hegelis F. W. G. Dvasios fenomenologija. Vilnius: Alk pradai, 1997.
25. Hėgelio dvasios fenomenologijos akademinis aspektas [žiūrėta 2016-11-22]. Prieiga per internetą: <http://www.spauda.lt/plato/hegel-acad.htm>
26. Georg Hegel [žiūrėta 2016-11-22]. Prieiga per internetą: <http://www.filosofija.info/ar-zinai/georgas-hegelis/>
27. Mirties reabilitavimas [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.satenai.lt/2015/10/30/mirties-reabilitavimas/>
28. Trys skulptoriaus S.Kuzmos mūzos: skulptūra, žmona ir medicina [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.lietsajudis.lt/index.php/naujienos/37-naujienos/1801-trys-skulptoriaus-skuzmos-mzos-skulptra-mona-ir-medicina>
29. Stanislovas Kuzma [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Stanislovas_Kuzma
30. Gilus žvilgsnis į Stanislovo Kuzmos kūrybą [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.kamane.lt/Spaudos-atgarsiai/2013-metai/Liepa/Daile/Gilus-zvilgsnis-i-Stanislovo-Kuzmos-kuryba>
31. Moteris, per ją viską išsakau. Mariaus Liugailos (1953–2013) grafika [žiūrėta 2016-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.ekspertai.eu/moterisper-ja-viska-issakaumariaus-liugailos1953-2013grafika/>
32. Damien Hirst [žiūrėta 2016-11-29]. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Damien_Hirst
33. Gimęs šokiruoti: Damien Hirst ir jo šurpinantis šiuolaikinis menas [žiūrėta 2016-11-29]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-10-28-gimes-sokiruoti-damienas-hirstas-ir-jo-siurpinantis-siuolaikinis-menas/52253>
34. The Virgin Mother, 2005. [žiūrėta 2016-11-29] Prieiga per internetą: <http://www.damienhirst.com/the-virgin-mother>
35. Jaudinanti fotosesija: mirtį įveikę vaikai rodo, kokie buvo [žiūrėta 2016-12-02]. Prieiga per internetą: http://gyvbudas.lrytas.lt/seima/jaudinanti-fotosesija-mirti-iveike-vaikai-rodokokie-buvo.htm?utm_source=lrExtraLinks&utm_campaign=Copy&utm_medium=Copy
36. Juodas gyvybės pasaulis [žiūrėta 2016-12-06]. Prieiga per internetą: <http://stilius.lrytas.lt/-12114953271209981220-juodas-gyvyb%C4%97s-pasaulis-nuotraukos.htm>
37. Mirties reabilitavimas. Algirdas Brukštus [žiūrėta 2016-12-11]. Prieiga per internetą: <http://www.satenai.lt/2015/10/30/mirties-reabilitavimas/>
38. Eliyahu M. Goldratt ir Jeff Cox. Leidinys Tikslas. Tobulėjimo procesas, 2004 Vilnius [žiūrėta 2016-12-17]. Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?id=ojw5yC57CjYC&pg=PA26&lpg=PA26&dq=nutr%C5%A>

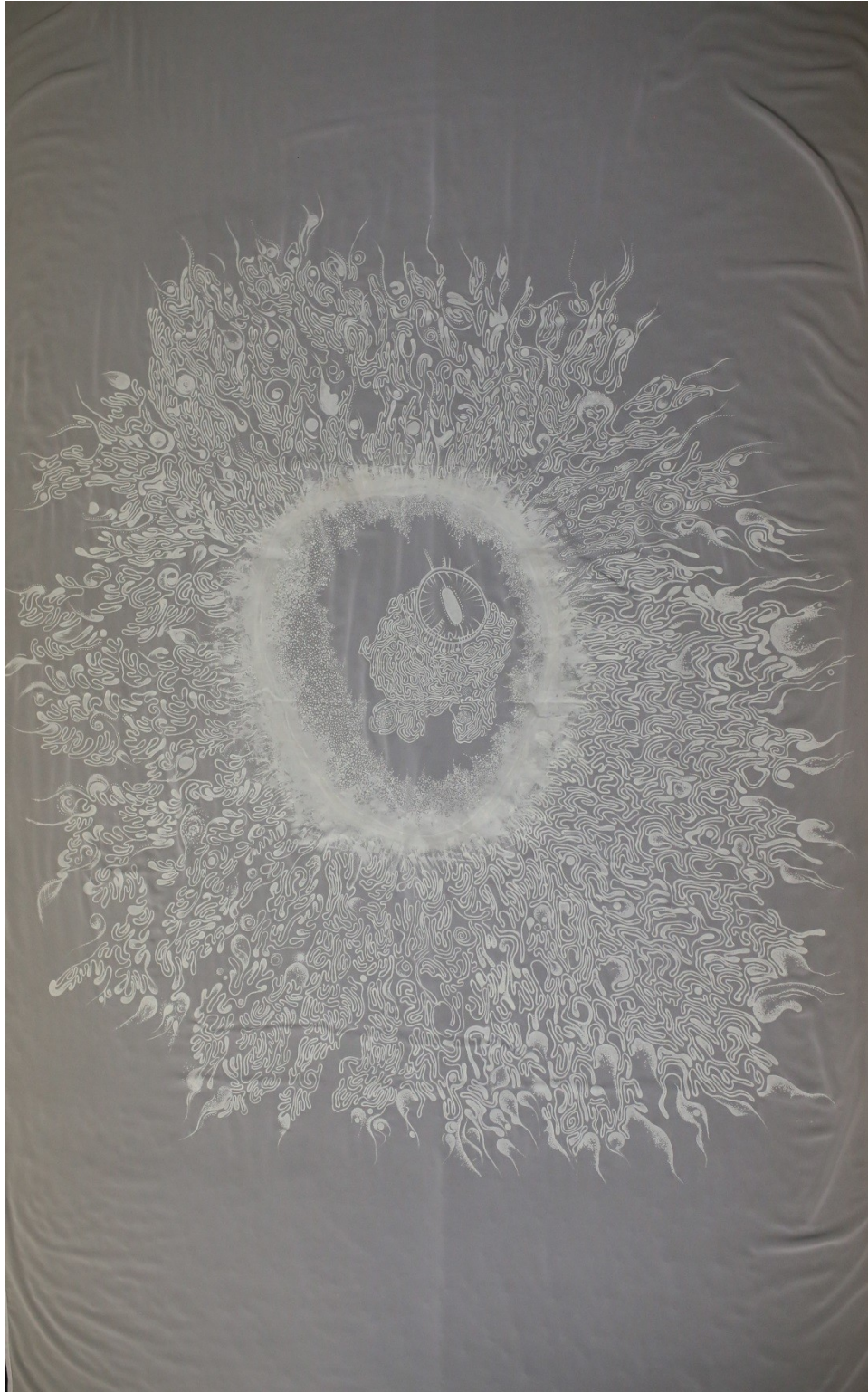
Bkstantis+procesas&source=bl&ots=t-
wb5QVycl&sig=LF6gFP849J0YENVLfGuRncFV4AY&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwjnqsf
B86TRAhVIDiwKHUX9BIEQ6AEIGDAA#v=onepage&q=nu%C5%ABkstantis%20proc
esas&f=false

39. Metodika. Vaisiaus žūtis, 2014 m. [žiūrėta 2016-10-13]. Prieiga per internetą: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Programos_ir_projektai/Sveicarijos_parama/Akuserines%20metodikos/Vaisiaus%20zutis.pdf
40. Stasys Krasauskas. Iš ciklo „Giesmių giesmė“, 1966. [žiūrėta 2017-01-02]. Prieiga per internetą: <http://www.menorinka.lt/page/item/90>
41. S. Krasauskas [žiūrėta 2017-01-02]. Prieiga per internetą: <http://mediapro.lt/stasys-krasauskas/>

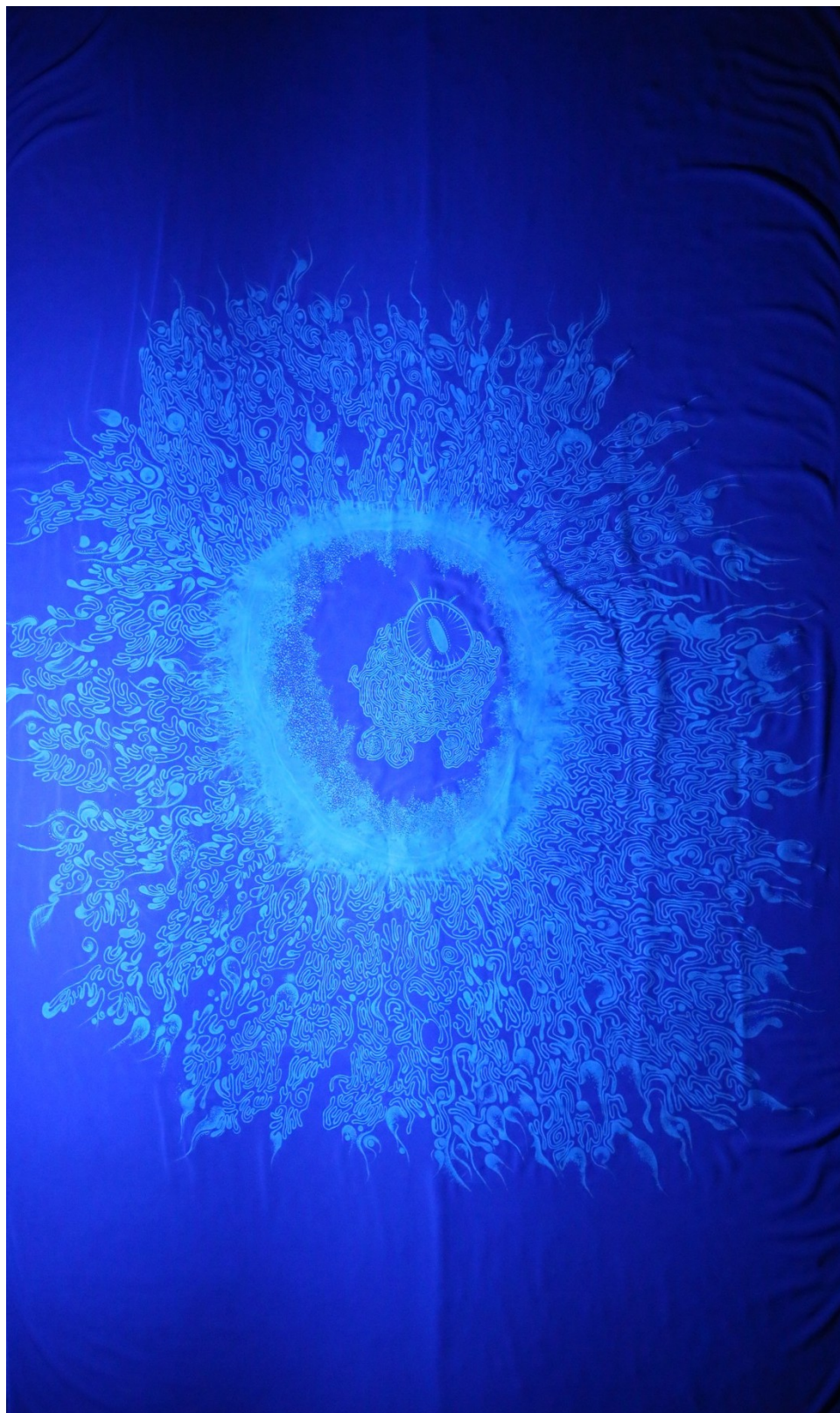
PRIEDAI

1 Priedas

I vystymosi stadija – laštelė. Vaizdas fotografuotas dienos šviesoje. Formatas 150x250 cm, balti viniliniai dažai, baltas šifono audinys.

I vystymosi stadija – ląstelė. Vaizdas fotografuotas tamsoje įjungus ultravioletinę lempą.

2 Priedas

II vystymosi stadija – embrionas. Vaizdas fotografuotas dienos šviesoje. Formatas 150x250 cm, balti viniliniai dažai, pilkas šifono audinys.

II vystymosi stadija – embrionas. Vaizdas fotografuotas tamsoje įjungus ultravioletinę lempą.

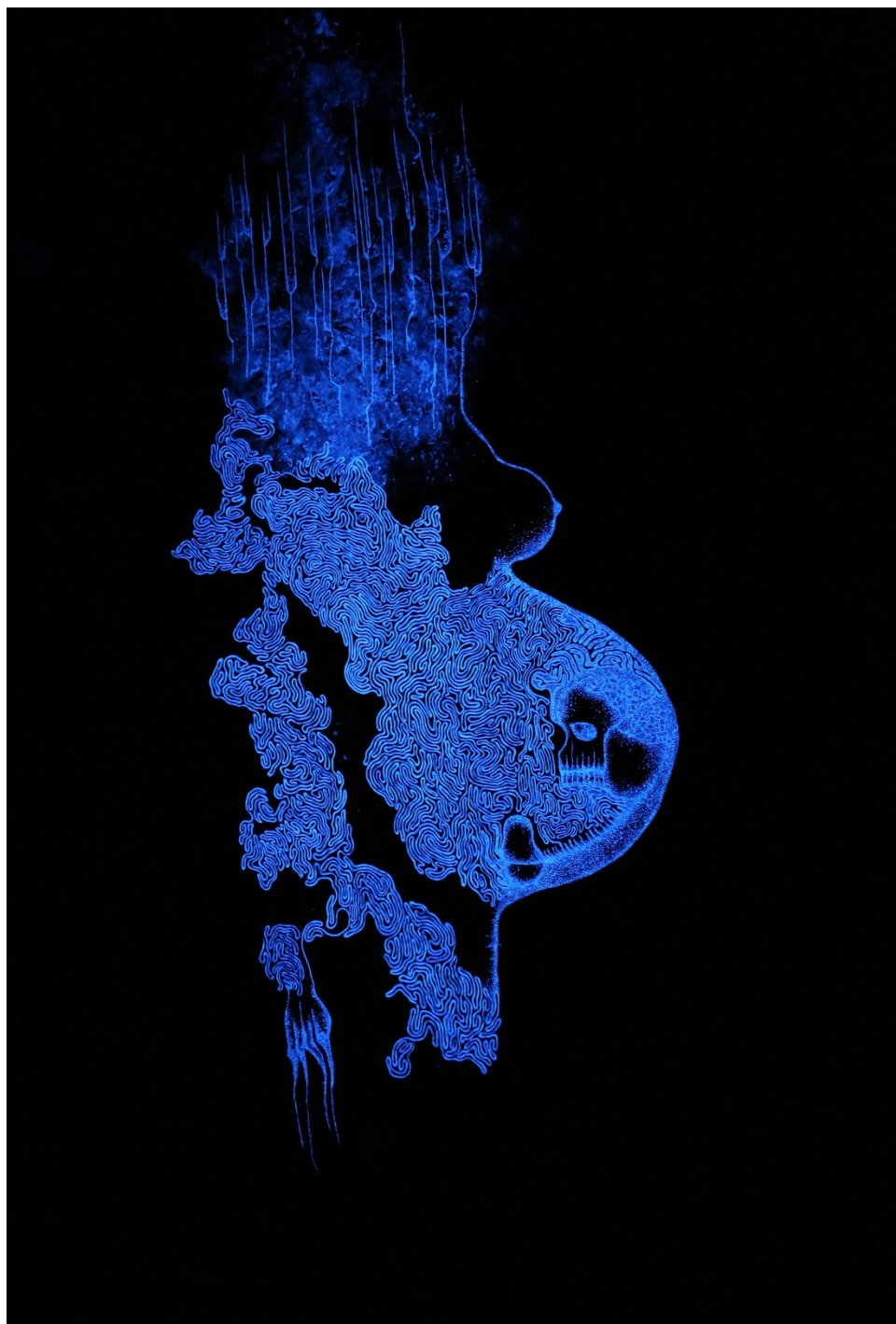

3 Priedas

III vystymosi stadija – vaisius motinos gimdoje. Vaizdas fotografuotas dienos šviesoje.
Formatas 150x250 cm, balti viniliniai dažai, juodas šifono audinys.

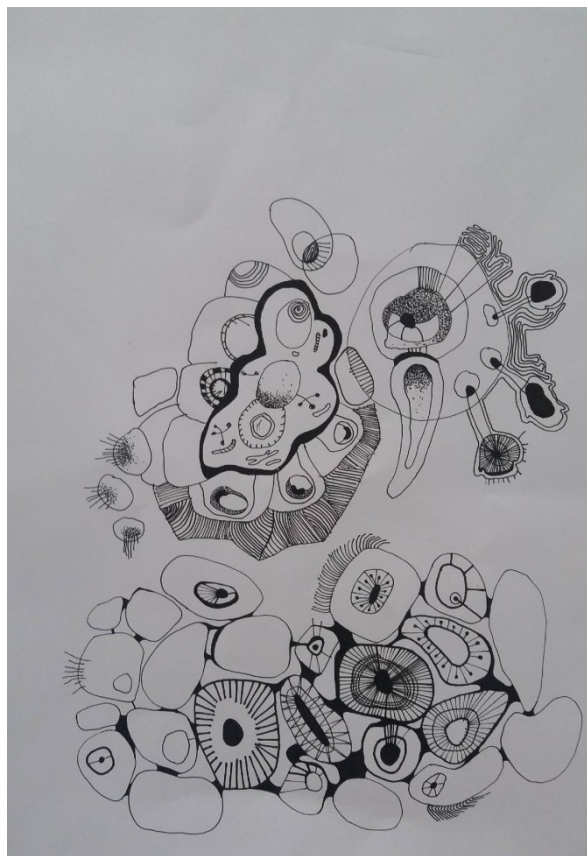
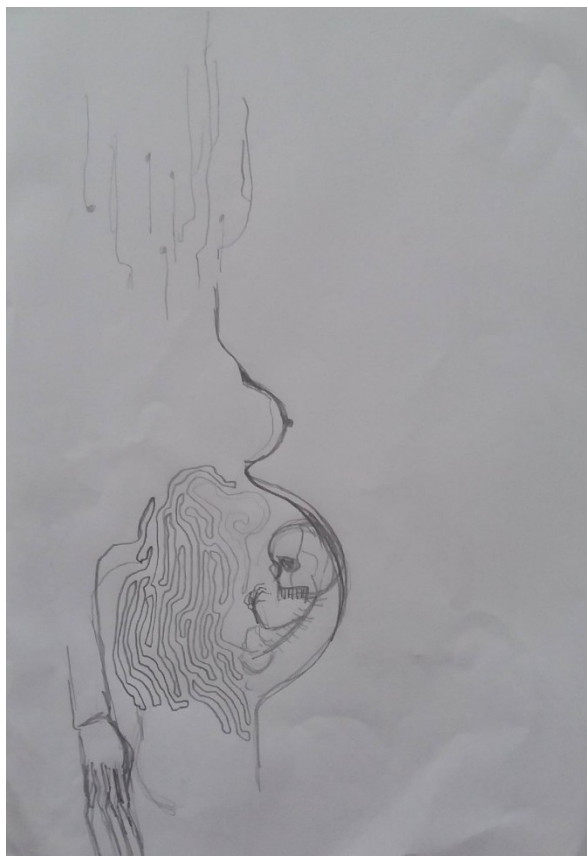

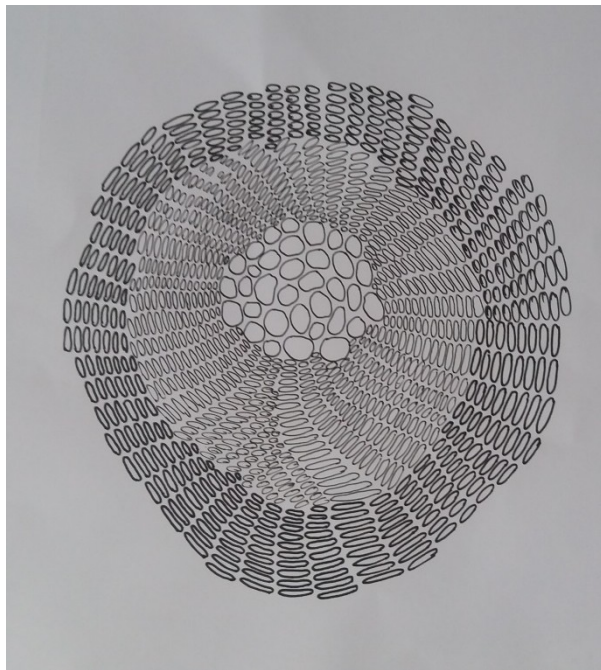
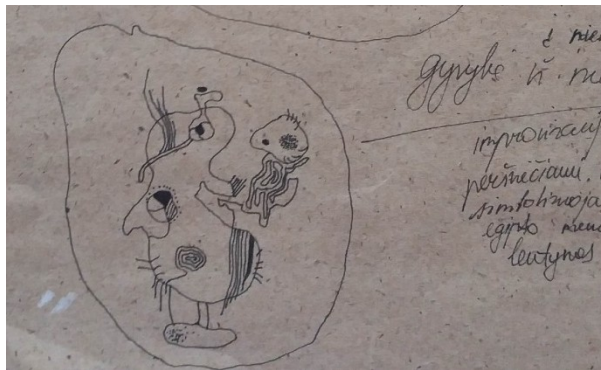
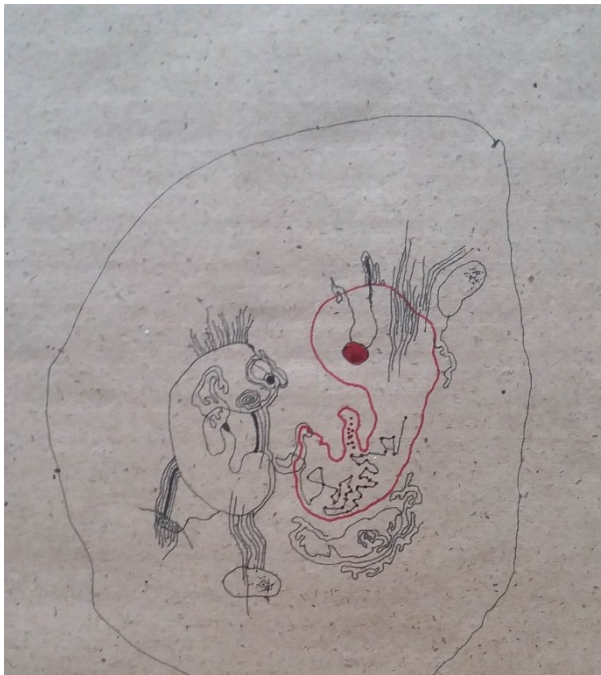
III vystymosi stadija – vaisius motinos gimdoje. Vaizdas fotografuotas įjungus ultravioletinę lempą.

4 Priedas

Grafiniai eskizai.

5 Priedas

Metodinė lentelė. Vaisiaus žūties priežastys, rizikos veiksniai ir diagnostika.

Vaisiaus žūties priežastys	<ul style="list-style-type: none">• vaisiaus raidos patologija, įgimta vaisiaus infekcija, kraujavimas,• preeklampsija ir motinos cukrinis diabetas. <p>Dažniausios priežastys, susijusios su vaisiaus žūtimi gimdymo metu:</p> <ul style="list-style-type: none">• placentos atšoka• motinos ir vaisiaus infekcija• virkštelės iškritimas• hipoksija• gimdos plyšimas <p>Dažniausias vaisiaus žūties priežastis galima suskirstyti į keturias grupes.</p> <p>Priežastys, susijusios su motina.</p> <ul style="list-style-type: none">• nėštumo sukelta hipertenzija• preeklampsija, eklampsija• lėtinė hipertenzija• Antifosfolipidinis sindromas• Endokrininės ir autoimuninės ligos (cukrinis diabetas, pasireiškęs prieš nėštumą arba jo metu, skydliaukės funkcijos sutrikimai, sisteminė raudonoji vilkligė ir kt.) <p>Motinos kliniškai pasireiškusi arba besimptomė infekcinė liga, galinti plisti tiek hematogeniniu, tiek ascendentiniu keliu:</p> <ul style="list-style-type: none">• CMV infekcija• sifilis• raudonukė• listeriozė• toksoplazmozė• parvovirusinė infekcija• Cholestazė. <p>Priežastys, susijusios su vaisiumi:</p> <ul style="list-style-type: none">• Raidos patologija• Didelis neišnešiotumas• Vaisiaus augimo sulėtėjimas.• Chromosomų patologija.• Daugiavaisio nėštumo komplikacijos• Vaisiaus nukraujavimas į motinos kraujotaką gali būti dėl: placentos atšokos, virkštelės kraujagyslių pirmeigos, chorioangiomos, choriokarcinomos, motinos traumos, po amniocentezės, Imuninė ir neimuninė vaisiaus vandenė. <p>Priežastys, susijusios su placenta ir (ar) virkštele:</p> <ul style="list-style-type: none">• Priešlaikinė placentos atšoka.
-----------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Placentos funkcijos nepakankamumas. • Placentos, dangalų, virkštelės uždegimas. • Virkštelės kraujagyslių pirmeiga.
Vaisiaus žūties rizikos veiksniai	<p>Vyresnysis motinos amžius (35 ir daugiau metų).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nutukimas (KMI > 30 kg/m² kūno ploto). • Rūkymas. • Smurtavimas šeimoje. • Stiprus stresas, emocinė ir fizinė trauma. • Užsitęsęs nėštumas. • Žemas išsilavinimas. • Buvęs priešlaikinis gimdymas, vaisiaus augimo sulėtėjimas, negyvagimiai.
Vaisiaus žūties diagnostika	<p>Vaisiaus žūtis diagnozuojama, remiantis toliau išvardytomis priežastimis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nėščiosios nusiskundimu, kad išnyko vaisiaus judesiai (subjektyvus metodas). • Auskultacija, kai stetoskopu negirdimas ir (ar) kardiografu neregistruojamas vaisiaus širdies ritmas (netikslus metodas). • Ultragarsiniu tyrimu: nematomi vaisiaus širdies susitraukimai, ir jei vaisius maceruotas, galima matyti netaisyklingą kaukolės formą, galvos ir pilvo dvigubus kontūrus“ dėl poodžio paburkimo, mažą vaisiaus vandenų kiekį (tiksliausias diagnostikos metodas). • Pastebėti vaisiaus širdies veiklą gali trukdyti motinos nutukimas, randai po buvusių pilvo organų operacijų, mažas gemalinių vandenų kiekis. Tada diagnozę galima patikslinti spalvos dopleriu. <p>Geriausia, jei vaisiaus žūtį patvirtina 2 tyrėjai.³⁴</p>

Nors didžioji dalis nėštumų vystosi sklandžiai ir baigiasi sveiko išnešio to naujagimio gimimu, tačiau maždaug 1 atveju iš 200 gimdymų gimsta negyvas naujagimis. Vaisiaus žūtį gali sukelti sunkios motinos ar vaisiaus ligos, virkštelės ar placentos patologija. Net ir atlikus išsamius gimdyvės ir negyvo gimusio naujagimio tyrimus, trečdaliu atvejų vaisiaus žūties priežastis lieka neaiški.

Galimos vaisiaus žūties priežastys skirstomos į 4 grupes.

1. Sunkios motinos ligos

³⁴Metodika. Vaisiaus žūtis, 2014 m. [žiūrėta 2016-10-13]. Prieiga per internetą:

https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Programos_ir_projektai/Sveicarijos_parama/Akuserines%20metodikos/Vaisiaus%20zutis.pdf

2. (didelis kraujospūdis, nutukimas, infekcinės ligos, cukrinis diabetas, skydliaukės ligos, inkstų ir kitų organų ligos ir žalingi įpročiai, ypač rūkymas).
3. Vaisiaus priežastys (chromosomų patologija, dauginė raidos patologija).
4. Placentos priežastys (placenta yra gimdoje esantis organas, kuris teikia vaisiui maisto medžiagas ir deguonį, tačiau placenta gali atsiskirti prieš laiką, t. y. iki vaisiaus gimimo, arba blogai funkcionuoti, tuomet vaisius lėtai auga, būna per mažo svorio ir gali žūti).
5. Virkštelės priežastys (virkštelės mazgas ar kilpos iškritimas, susiaurėjimas ar užspaudimas).

Maždaug trečdaliu atvejų gydytojams nepavyksta nustatyti, kodėl naujagimis gimė negyvas.³⁵

³⁵Lietuvos akušerių sąjunga, Metodika.Vaisiaus žūtis.5 skyrius Informacija visuomenei. 2014, [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Programos_ir_projektai/Sveicarijos_parama/Akuserines%20metodikos/Vaisiaus%20zutis.pdf

6 Priedas

Menininkų darbai, kuriuose vaizduojamas nėštumo laikotarpis.

1 pav. Julio Cesar, „Pregnant Women“, 2007. Aliejus, drobė, 36x48³⁶

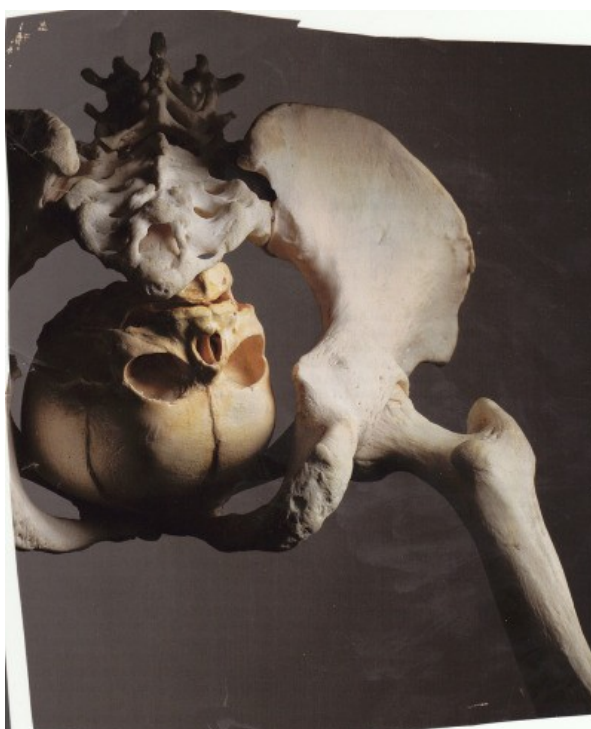

2 pav. Amanda Greavette, „Living in the Body: Milk and Honey“³⁷

³⁶Julio Cesar Rodarte, pregnancy women [žiūrėta 2016-10-03]. Prieiga per internetą:
<http://juliorodarte.com/artwork/876735-Pregnant-Woman.html>

3 pav. Carrie Martinez, „Birth of a Mother“, 2006 ³⁸

4 pav. Robert Boylan, „Birth“, 2009 ³⁹

³⁷Living in the Body: Milk and Honey [žiūrėta 2016-10-03]. Prieiga per internetą:

<http://amandagreavette.blogspot.lt/paintings.html>

³⁸Birth of a Mother [žiūrėta 2016-10-03]. Prieiga per internetą: <https://www.etsy.com/listing/78789270/reserved-birth-of-a-mother-12-x-16-fine>

³⁹Birth [žiūrėta 2016-10-03]. Prieiga per internetą: <http://persephonesunset.tumblr.com/post/228853997>

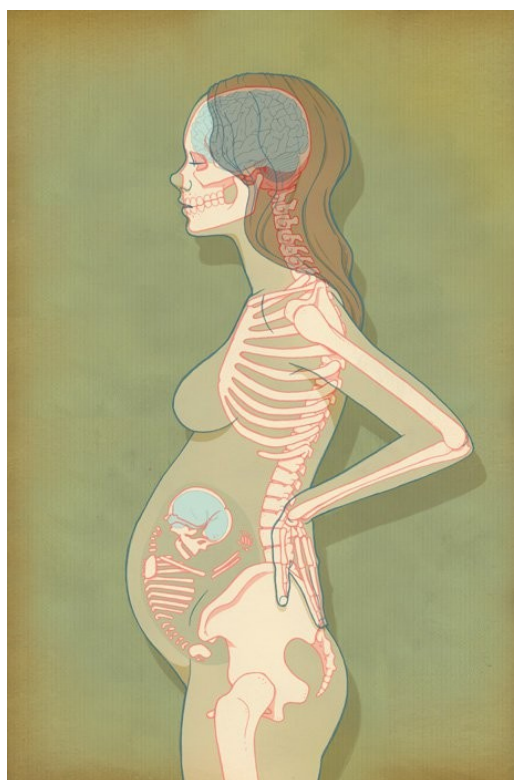
5 pav. Valentina Campos. Saved from International Museum of Women ⁴⁰

6 pav. Robert Boylan, „Three times i have done this“, 2013 ⁴¹

⁴⁰Valentina Campos [žiūrēta 2016-10-03]. Prieiga per internetą:
<https://barefootwanderings.wordpress.com/2009/12/12/valentina-campos/>

⁴¹ Three times i have done this [žiūrēta 2016-10-03]. Prieiga per internetą:
<http://persephonesunset.tumblr.com/post/40451762994>

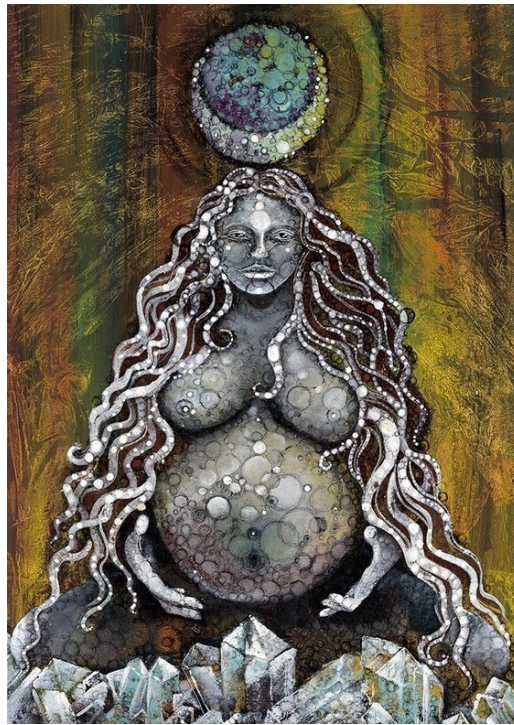
7 pav. Jason Levesque, „Anatomia“, 2013 ⁴²

8 pav. Michael Reedy, Vale, he caído rendido al arte de Michael Reedy.⁴³

⁴²Anatomía traslúcida de Jason Levesque [žiūrēta 2016-10-03]. Prieiga per internetą: <http://culturacolectiva.com/anatomia-traslucida-de-jason-levesque/>

⁴³Michael Reedy [žiūrēta 2016-10-17]. Prieiga per internetą: <http://www.artnau.com/2012/12/michael-reedy/>

9 pav. Laura Stavoe Harm, „We have a secret in our culture, and it's not that birth is painful. It's that women are strong.“⁴⁴

10 pav. Mai, „Full Moon Baby“, 2010⁴⁵

⁴⁴Some positive and empowering thoughts and images about birth [žiūrėta 2016-10-17]. Prieiga per internetą: <http://wisdomandbirth.blogspot.lt/p/a-little-wisdom.html>

⁴⁵A Few Commission Art Works [žiūrėta 2016-10-17]. Prieiga per internetą: <http://mailyneart.blogspot.lt/>

11 pav. Maxine Miller, Cerwiden goddess, Celtic Triple Goddess Maiden Mother and Crone ⁴⁶

12 pav. Elena Diadenko, „Maternity“, 2010 ⁴⁷

⁴⁶Maxine Miller [žiūrėta 2016-10-17]. Prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/528821181216679474/>

⁴⁷Elena Diadenko [žiūrėta 2016-10-17]. Prieiga per internetą: <https://themandalajourney.com/category/other-birth-art/page/4/>